

OSZK HÍRADÓ

XXXIV. évfolyam, 1991. 1-2. szám

1791-
1860

200

OSZK
KÖNYVTÁR-
SZAKKÖNYVTÁR-
KÖZVETŐI SZAKKÖNYVTÁR

B.Ü.É.K.! 1991

Széchenyi István.
Fery Antal metszete

TARTALOM

2. Beköszöntő a régi-új Híradó elé (Ferenczy Endréné)

KRÓNIKA

3. A Főigazgatói Kollégium és a Tudományos Bizottság üléseiről
3. Személyi hírek és változások
4. Búcsú Kelecsényi Gábortól (Pogány György)

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

5. Pillanattfelvétel a központi szolgáltatásokról (Sonnevend Péter)
6. Bős-Nagymaros és az NPA (Tószegi Zsuzsanna)
9. A kutatóidőről (Németh Mária)
10. Haraszthy Gyula emlékülés

KIÁLLÍTÁS

11. Szülőföldem, Erdély (Spányi Marianne)

KIADVÁNYAINKRÓL

12. Végre napvilágot látott a "Kéziratok térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában" c. katalógus (Patay Pálné)
13. Megjelent a "Külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban a 17. századtól 1970-ig" c. lelőhelyjegyzék H-K kotete (Csillag Lászlóné)

TÁJÉKOZÓDÁS

15. 150 éve alapították a "Pesti Hírlap"-ot (Batári Gyula)

MUNKATÁRSAINKRÓL

16. Beszélgetés dr. Hopp Győzőnével, a Kötelespéldány szolgálat osztályvezető-helyettesével (Riporter: B. Gy.)

SAJTÓFIGYELŐ

17. Dedikálom... (Csapodi Csaba – Csapodiné Gárdonyi Klára)
18. Széchényi Emlékbizottság
19. Nemzetközi könyv- és papírrestaurálási konferencia Budapesten (Poprády Géza)
20. Társadalmi-szakmai bizottság alakult. Széchényi bicentenárium

KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL

21. Köszöntő az Országos Széchényi Könyvtár Énekkarának jubileumi hangversenyére (Szerző Katalin)
22. Az OSZK Baráti Köre újabb rendezvényei 1. Közönségszervezés az Országos Széchényi Könyvtárban (Berczik Imréné)
23. Tájékoztató a Széchényi Könyvtár szakszervezeti tisztújításáról (Nobilis Kornél)

SZERKESZTŐSÉGI ROVAT

23. A Széchényi István évfordulóról (B. Gy.)

Beköszöntő a régi-új Híradó elé

Az "újszülött", melynek megjelenéséről hírt adunk, immár 33 éves. Születésekor, 1958 májusában életrehívói "OSZK Szakszervezeti híradó" névre keresztelték, nevével is kifejezve, hogy elsősorban a szakszervezet közlendőinek és a könyvtári dolgozók mindennapjainak kíván krónikása és üzenetközvetítője lenni. A szerény kivitelű, stencillel sokszorosított, mindössze 6 oldalas számokból álló lap fél év elteltével címében is, tartalmában is "felnőtté" vált: 1959. január 1-től "OSZK Híradó" néven új, nagyobb szabású programot fogalmazott meg:

"Feladataink azonosak a könyvtár egészének feladataival. Lapunk új címével is ezt kívánjuk hangsúlyozni... Szükségesnek tartjuk, hogy minden munkatársunk saját részfeladatain túl lássa annak összkönyvtári vonatkozásait... Ezt szolgálja az a törekvésünk, hogy áttekinthető képet kívánunk adni könyvtárunk egészének munkájáról,... terveiről..."

E program megvalósítása: a napi aktualitásokra korlátozódó belső tájékoztatóból a nemzeti könyvtár munkáját és társadalmi szerepét tükröző orgánium kifejllesztése nem volt nehézségektől mentes. A régi évfolyamok oldalainak tanúsága szerint a szerkesztőbizottságnak meg kellett nyernie az intézmény vezetését, hogy döntéseiről, elképzeléseiről, a havonta tartott vezetői kollégiumok munkájáról nyújtsanak hiteles, rendszeres tájékoztatást, sőt, tegye lehetővé és igényelje e kérdések vitára bocsátását. És ezzel egyidejűleg meg kellett nyernie a könyvtár munkatársait, hogy tollat fogva merjenek véleményt nyilvánítani, vessék fel új, esetleg ellentmondó gondolataikat is, részt vállalva ezzel a könyvtár feladatainak meghatározásában, a közös munka eredményeinek és hiányosságainak felelősségében. Mindkét irányú győzködés nehezen indult, de a másfél évtizedes születésnapját ünneplő Híradó 1973-ban már joggal vonhatta meg létjogosultságának pozitív mérlegét:

"E kiadvány... jelentősége az idők folyamán egyre emelkedett... a közérdekű tájékoztatás szolgáltatásával nemcsak kapcsolatot teremtett, hanem... az összkönyvtári szemléletet is életben tartotta... Intézményünk munkáját és problémáit feltáró cikkeivel, az ezek felett indított színvonalas viták folytatásával Híradónk nemcsak regisztrálja életünket,... hanem az intézet vezetésének is tud indítékot, segítséget adni az egyes kérdések felvetéséhez, megoldásá-

hoz. Ezen túlmenően pedig tájékoztatja azokat a könyvtárakat és könyvtárügyi szerveket, amelyek nemzeti könyvtárunkkal kapcsolatban állnak."

Ugyanakkor nem hallgathatjuk el, hogy a Híradó életútja sem volt mindvégig töretlen, válságoktól mentes. Szakmai cikkeinek színvonala, a felvetett kérdések aktualitása és megvitatásuk nyíltsága mindenkor annak függvényében alakult, hogy a könyvtár vezetése milyen mértékben tudta és kívánta munkatársait bevonni a közös ügyek megoldásába, és – ennek hatásaként – a megszólaló könyvtárosok mennyire azonosultak az intézménnyel, mennyiben érezhették véleményük kifejtését érdekesnek és eredményesnek. A Híradó soha nem volt a könyvtár vezetésének államilag irányított, hivatalos orgánuma. Bár lapulajdonosként a szakszervezet mellett váltakozva a párt- és KISZ-szervezet politikai testületei szerepeltek, de a szakmai vélemény-nyilvánítás szabadságát a fellendülés korszakaiban mindig meg tudta őrizni.

A Híradó virágkorát a 60-as évek végétől a 80-as évek közepéig tartó, mintegy 15 esztendő korszak jelentette. A könyvtár életének "nagy vállalkozása", a vári új otthonra való felkészülés, a költözés, a működés megtervezése és korszerűsítése még elegendő mozgósító erőnek bizonyult, de ezt követően – az eredetileg összekovácsolónak elképzelt új épületben – az OSZK-hagyományt őrző lap iránt az érdeklődés lenyhult, az írásos megnyilatkozások nehezen kikönyöröghető kényszer-kötelezettséggé váltak. A több hónapos, sokszor éves késéssel megjelenő számokat már nem várták az OSZK-sok a hajdani izgatott érdeklődéssel; a magyar könyvtárak szabadpolcain (az OSZK kivételével!) ugyan még fellelhetők példányai, de az elégedett tudomásulvételre, esetleg vitára készítő, friss szakmai inycenségek vonzereje nélkül.

A hanyatlás nem a szerkesztőbizottság munkájának, igyekezetének hiányán múlt. Talán a feladataiban és létszámában felduzzadt intézményben lassan elsikkadt a rendszeres, szervezett információszolgáltatás, és e tájékoztatlan-ság a szerkesztőbizottság munkáját is akadályozta? Talán éppen a tájékoztatás hiánya szülte a könyvtár ügyei iránti érdektelenséget, közönyt? Talán nem tett jót a 80-as évek elején a lapgazdák profilváltoztatási törekvése, amely szakmai sajtóorgánium helyett valami megfogalmatlan mást tűzött ki célul? Talán a körülöttünk zajló világ változásainak sokszínűsége vonja el – érhetően – a figyelmet a könyvtáron belüli élet eseményeiről? A hanyatlás okának meghatározására nem vállalkozunk. De a feltámasztásra legalább kísérletet kell tennünk.

A kérdés először úgy vetődött fel, hogy a valóságban lévő Híradót – 33 év után – békén tennék el. Helyét elfoglalhatja a valóban egyre színesebb zsrnalisztikai érényeket csillogtató Könyvtári Levelező/lap, amely olykor többek között az OSZK híreit is közli, munkatársait is megszólaltatja. De vajon a magyar könyvtárügy egészének szóló lap be tudja-e tölteni azt a helyet könyvtárunk belső életében, amelyet valaha az OSZK Híradó, a saját lapunk jelentett? És főként: bele lehet-e törödni abba, hogy a fokozatos haldoklásra készített OSZK Évkönyv után a nemzeti könyvtár múltjának és jelenének másik hűséges tükré, krónikása, a Híradó is megszűnjön?

A töprengő kérdésekre a feleletet a 34. évfolyamába lépő lap folytatásával szeretnénk megadni. A folytatás – a hagyomány megőrzé-

se mellett – a jobbitás szándékát is magában hordozza. A Híradó valóban az kíván lenni, amit új alcímében is kifejez: "A nemzeti könyvtár lapja". Új szerkesztőbizottságában a könyvtár fősztályvezetői azzal a szándékkal vállaltak helyet, hogy saját munkaterületük történéseiről folyamatosan hírt adva, a lap a könyvtár életének egészéről számolhasson be, de változatlanul, nem a könyvtár vezetésének hivatalos fórumaként, hanem minden munkatársának véleményét és ellenvéleményét, ötletét és bírálatát, tájékoztatását és kérdésfelvetését tükrözve. Mindannyiunkon múlik, hogy sikerül-e az életrekeltés. Sikerül-e a nemzeti könyvtár hagyományainak értékeit a Híradó hasábjain megőrizni, a jelen és a jövő számára kamatoztatni?

Ferenczy Endréné

KRÓNIKA

A Főigazgatói Kollégium és a Tudományos Bizottság üléseiről

A könyvtár *Főigazgatói Kollégiuma* 1990. december 21-én tekintette át a főigazgató vezetésével az egyes szervezeti egységek 1991. évi munkájára vonatkozó előzetes terveket. A tervek a kitűzött feladatok elvégzésének személyi és anyagi feltételeit is megjelölték, így ezek függvényében fogja az intézetvezetés a végleges, szempontjaiban egységesített intézményi munkatervet összeállítani, feltehetően a célkitűzések rangsorolásának megjelölésével.

Az elmúlt év munkájának elemzésére, problémáinak és a soron következő tennivalóknak a megvitatására 1991. február folyamán *fősztályi munkaértekezletet* tartott az Állományvédelmi, a Dokumentumforgalmi, a Gyarapító és Feldolgozó, valamint az Olvasószolgálati és Tájékoztató Fősztály.

A könyvtár *Tudományos Bizottsága*, ugyancsak a főigazgató vezetésével, 1991. február 1-jén tartott megbeszélést. Napirendjének első témája az OSZK és a KMK 1991-re tervezett kiadványainak áttekintése volt, összefüggésben az előállítás kapacitásával és a pénzügyi lehetőségekkel. Döntés csak egyes kiadványok tervezett példányszámának csökkentésében szü-

letett. Ezt követően Németh Mária mb. tudományos titkár előterjesztésében foglalkozott a Bizottság a kutatónapok és kutatási témák kérdésével (erről a témáról ld. lapunk más helyén Németh Mária elemzését). Az egyéb kérdések között szerepelt még az antikva-katalógus vitás szerzői jogi problémáinak lezárása, valamint a Keresztury-pályázatra beérkezett pályaművek felkérendő lektorainak kijelölése.

Személyi hírek és változások 1991. január 1. – február 28.

Új dolgozóink

Cselényi Imre szakalk. IV. KMK Oktatási, módszert. oszt., Kádasi Péterné bm. I. Gazdasági igazg., Dr. Keresztesy Béláné ügyint. II., Gazdasági igazg., Dr. Mács Ildikó csv. szakalk. IV. Kötelezpéld. szolg.

Eltávoztak a könyvtárból

MUNKAVISZONY MEGSZÜNT:

Büki Kálmánné ügyvit. II., Horváth Veronika szakalk. IV., Nemes Valéria Melinda szakalk. IV., Dr. Stock Imréné szakalk. IV., Szalai László csv. ügyint. III.

NYUGDÍJBA VONULT:

Szeibert Józsefné ügyint. II., Dr. Tóth Lajos ov.

Búcsú Kelecsényi Gábortól

Kelecsényi Gábortól búcsúzunk, a tudós könyvtárostól. Nekem nem adatott meg, hogy munkatársa lehettem volna a Széchényi Könyvtárban; arra sem érzem magam hivatottnak, hogy a tudósról, a magyar művelődéstörténet kutatójáról érdemben szóljak. A bibliográfus, a könyvtörténész egyébként sem csak a jelennek írja műveit; igazi méltatói azok lesznek, akik kézbe véve az általa írt, vagy szerkesztett könyveket, olvasva tanulmányait az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyveiben, a Magyar Könyvszemlében és más folyóiratokban, biztos kalauzra találnak benne, olyan szerzőre, aki nagy tárgyi tudását, felkészültségét ritka pedagógiai erudícióval volt képes megosztani másokkal. Mert Kelecsényi Gábor elsősorban tanár volt. A sors, ez a szörnyű XX. századi magyar történelem nem adta meg Neki, hogy Mester legyen, intézményes formában, katedrával és tanítványokkal körülvéve. De megadta – elismerem, szerény kárpótlásként –, hogy a nemzeti könyvtárban százaknak, ezreknek legyen oktatója. Mint az Olvasószolgálati és Tájékoztató Főosztály főmunkatársa, olvasók, kezdő – és gyakran nem is csak kezdő – kutatók segítője, tanácsadója volt. Páratlan türelemmel hallgatta végig a jól-rosszul megfogalmazott olvasói kérdéseket, és ami kezdetben zavaros, áttekinthetetlen volt, reménytelennek látszott, szelíd mosollyal kísért válasza közben egyértelművé vált, logikussá. "Kérdezd meg Kelétől!" – hányszor lehetett hallani napjában, és nemcsak a könyvtárban, hanem azokon a helyeken is, ahol a könyvről, irodalomról, történelemről csak szó eshetett. És "Kele" segített. Aligha lehetne összeszámolni, hogy az évtizedek alatt hány szakmai szemináriumi beszámolónak, szakdolgozatnak, vagy nyomtatásban is megjelent tanulmánynak volt a háttérben szerényen meghúzódó, névtelenségben maradó segítője.

Kelecsényi Gábor személyében testesült meg leginkább az Országos Széchényi Könyvtár kettős funkciója. A magyarság legfontosabb tudományos és kulturális intézményének volt tudós szerzőként gazdagítója; de tisztában volt azzal, hogy az a mérhetetlen szellemi érték, mely a könyvtár falai között a századok során felhamozódott, csak akkor szolgálhatja a nemzet ügyét, ha közkinccsé válik. Ezért vállalta a tájékoztató munka mellett a tudomány eredményeinek népszerűsítését is, szóban és írásban egyaránt. Ám a könyv számára nemcsak a tu-

dás hordozója volt. Becsülte, szerette a régi korok tipográfusainak remekeit, közel érezte magához azokat, akik hittek abban, hogy a könyv, ez a csodálatos eszköz képes jobbá tenni az életünket. Egyik tanulmányában írta: "Lelkünkhöz azonban mintha közelebb állna a személyes jóbarátként köztünk élő kevés könyv meghittsége és varázsa. Az a kis zug a nagy Tejútrendszerben, ahol kedves tárgyak között igazán otthon érezzük magunkat. Mintha legbelül bennünk élne szépapáink ma már utolérhetetlen álma: Horatiust olvasni a méhesben..."

Tisztelt és szeretett Gábor bátyám! Azt a Horatius-kötetet és a méhest, remélem, megtalálod egy boldogabb világban. Búcsúzom Tőled az Országos Széchényi Könyvtár olvasói, azok nevében, akik oly sokat köszönhetnek Neked tudásban és emberségben; búcsúzom az általad jóindulatúan támogatott Országos Széchényi Könyvtár Baráti Köre nevében, és búcsúzom közvetlen munkatársaid megbízása jogán az Olvasószolgálati és Tájékoztató Főosztály nevében.

Pogány György

*Elhunyt Mátyás Ferenc

Életének 80. évében súlyos betegség következtében elhunyt Mátyás Ferenc, József Attila-díjas író. Hamvasztás utáni búcsúztatása március 5-én délelőtt 10 óra 30-kor lesz a Farkasréti temetőben.

Mai Reggel 2. 1991. 42. sz. febr. 19. 16 l.

* Mátyás Ferenc író az ötvenes-hatvanas években hosszabb ideig könyvtárunk munkatársa volt.

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

Pillanatfelvétel a központi szolgáltatásokról

Működnek-e a központi szolgáltatások, s ha nem, miért nem – fogalmaz a szakmai "hócipós" stílus? Fogunk-e működni, s ha igen, hogy lehet ilyen alacsony támogatás mellett fennmaradni? – kérdezzük néhanapján mi magunk.

Jószerevével tizenöt éve nem kapott a terület létszámfejlesztést, a hagyományosan 02-nek nevezett béralap gyakorlatilag az elmúlt négyöt évben elolvadt, a minisztériumi kulturális alapból, vagy máshonnan jövő-kapható támogatás bizonytalanabb a "kutya vacsorájá"-nál.

Igy, vagy úgy, de tény, hogy az elmúlt tíz évben a teljesítmény mintegy harminc százalékkal növekedett. Több kötelezpéldány, nagyobb nemzetközi csereforgalom, emelkedő könyvtárközi kölcsönzés (az elértéktelenedő gyarapítási keretek ellenhatásaként), széles körű fölőspéldány-hasznosítás, szívósan életérős központi katalógusok. Ha lesz könyvtár-történészünk, ezt kell majd megállapítania.

Akkor tehát csak így tovább, fegyelmezett munkával, szelárnyékban, támogatáscsendben, szerényen-szolidan? Erre a kérdésre könyvtárpolitikusnak – ha van ilyen ambíció –, s érdemi hazai rendszerben gondolkodónak egyaránt válaszolnia kell. Mi is válaszolunk. A nehéz években vegetálunk, ha más nem adatik, de a szakma maga veszít – s nem keveset –, ha ezen a helyzeten nem akar változtatni. A változtatás a reális érdekeltségnek nemcsak deklaráció szintű hangoztatásával, majd tetőzik az együtt megállapított célkitűzések végrehajtásához nélkülözhetetlen eszközök mozgósításával. Mert ma inkább divik lenni cifra gazdag szegénynek, mint szerény-szegénynek közös gazdagodással. Ha gond van a közel másfél millió példánymennyiségre rúgó kötelezpéldány betakarításával, akkor ez miért marad egy tízfős osztály gondja – kezdve a kiadók, nyomdák, lapok, stb. felderítésével, az ellenőrzéssel, reklamálással, folytatva a nem ritkán mesterkélten kiagyalt elosztási rend betartási gondjaival, stb. – miért nem segít a könyvtári közösség legalább a nyomdaellenőrzésben, a helyben

felbukkanó új kiadványokra történő figyelemfelhívással. Ez a megközelítés mutatis mutandis a többi területre is érvényes. Szokásos azt mondani a lelőhely információs kérésre, könyvtárközi rendelésre: annyit írok az űrlapra, amennyit az olvasó nekem leadott, majd a széchényisek kiegészítik, utánaajárnak a hiányzó adatoknak. Ám mikor, s hol a segédkönyvanyag egy alapvetően hungarika könyvtárban? Negyven ember bonyolítja a következőket: 15–20 ezer periodika bejelentéseinek nyilvántartása, gépi rendszerbe táplálása, egy nagy igényű retrospektív lelőhelyjegyzék szerkesztése, évi 200 ezret meghaladó mennyiségű cédulaözön katalógusba dolgozása, közel negyvenezer lelőhelyinformációs kérés megválaszolása, évi 25 ezer könyvtárközi kérés gondozása (ebből tízezer körüli külföldről történő beszerzés), többmillió devizakeret felhasználása, ide érve a számlázás IQ-fokozó hatású műveletét is. Több, mint hét éve élek ezekért a területekért, tán elmondhatom: ismerem minden gyengéjüket, s minthogy kíváncsi, jövő-menő-olvasó ember vagyok, látom a horizonton a mások példáján – hollandokén, finnekén, másokén, hogy ne a nagygazdagokat említsem –, mi sokat kellene tennünk, s ezáltal mennyit használhatnánk a köznek, egyszóval, látva a valót, s meg kissé fölőtte is tartva fejem, állíthatom: nem várhat müncheni saját tarkót-barkót ragadó önkihúzó produkciót a szakma, ha csak nézőként drukkol. Az is eszembe jut, szentségtörő bár a gondolat: van-e koherens nemzeti könyvtári gondolat az arra illetékesekben, ott van-e a rangsorban a központi szolgáltatások területe. Ha azt állítom, hogy egy minden tekintetben up-to-date NPA kell tán a legszélesebb tudományos közösségnek az OSZK ismert szolgáltatásai közül – s aligha tévedek ezen állításommal túl nagyot –, akkor mizériásnak kell ítélnem az NPA stafiringját, s okkal kérdezek rá a világos koncepció meglétére.

Hetven éve a trianoni égető hiány szülte a mai központi szolgáltatásokat megalapozó intézményt, az Országos Bibliográfiai és Könyvforgalmi Központot. Ma a gazdaság krízisállapota rendíti meg a könyvtári világot. Nem mindegy, tudunk-e megoldást találni a vész helyzetben. Erős a meggyőződés, hogy aki kihagyná a számításból a központi szolgáltatások egész rendszert befolyásoló létének

kérdéskörét, az a sorvadást, rosszabb esetben a könyvtárosság padlóra kerülését is előidézné. Ne tartsanak elfogultnak, csólátónak, tisztelt Olvasóim! Én csak azt mondom, nem vezet célra, ha a dombra épült házak előtt mindenki egyre mélyebb külön bejáratú kutat furat magának – mert akkor az én vizemet iszom, úgymond –, okos emberek tudnak vízvezeték-ről, ellátó központról. Így itt is: valós összefogás, megfelelő ponton való erőkoncentráció segíthet. Egy működő ellátó központ, összekapcsolva – érdekel, technológiailag – a partnerekkel. Mai nyelven fogalmazva: irány a társulás. Az egyet akaró egyenjogúak szervesülése

Sonnevend Péter

Bős–Nagymaros és az NPA

Az éves munkánkat értékelő főosztályi értekezletről lefelé jövet hallottam valakitől – aki bizonyára megbocsátja, hogy fölhasználok az általa közvetített, frappáns hasonlatot, miszerint "az NPA a könyvtár Bős-Nagymarosa". Első hallásra talán bizarrnak tűnik a képzettársítás, de ha már ez a vélemény megszületett, talán érdemes elgondolkodnunk az analógia kínálta párhuzamokon.

Energia

Energiára szükségünk van – ez vitán felül áll. Az információ a maga hatókörében úgy viselkedik, mint az energia: éltetője, mozgatója azoknak a rendszereknek, amelyek hozzájutnak, és amelyek nélküle elhalnának. Azzal, hogy a vízienergia a legolcsóbb és legtisztább energiaforrás, nem áll módunkban vitatkozni – fogadjunk el belőle annyit, hogy mai tudásunkkal olcsóbbat és környezetkímélőbbet nem találunk. A 70-es, 80-as évek fordulóján – amikor az NPA-t tervezték, – nem ismertünk jobb módszert a számítástechnikánál az információ túltermeléséből eredő válság leküzdésére. Akkor úgy tűnt, hogy – ha nem is egy csapásra, hanem hosszú és küzdelmes munka árán, de – a számítástechnika majd megoldja gondjainkat. Ma már ugyan ezt egy kicsit másképp látjuk, de ma sem ismerünk még a számítástechnikánál hatékonyabb és jobb módszert a nagy tömegű információk feldolgozására.

Nemzetközi együttműködés

Tíz-tizenöt éve ki gondolta volna, hogy ilyen hamar kimúlik a KGST és a Varsói Szerződés? Hogy országgló férfiak szájából elhangozhat Magyarország és a NATO óvatos közeledése? Még szó sem volt Európa-Házzról, csak testvéri barátságról, amikor kis hazánk már jónéhány szakmában szövögette a maga pókhálóit, amelyek hol erősebben, hol gyengébben kötődtek a világ szellemi potenciálját képviselő országaihoz. Történelmileg azonos időszakra tehető a bős-nagymarosi erőmű, felépítéséről és az Unesco által szorgalmazott világprogramokhoz való csatlakozásról szóló kormánybizottság szerződés aláírása. Ma már lehet enyhe fölényrel "ISDS-lovagoknak" titulálni (Könyvtáros, 1991. 1. sz.) azokat, akik rengeteg munkát áldoztak a nemzetközi bibliográfiai cserét szolgáló szabványok kidolgozására és az elfogadott elvek hazai megvalósítására; el lehet azon is töprengeni: ez az út volt-e, lehetett-e az egyetlen út, amely az üdvösséghez vezetett, de akár azon is, ez-e az a várva várt üdvösség...

A tervezés buktatói

Hosszú évtizedeken át éltünk és dolgoztunk a "tervezés" fedőnév alatt, amely "jótekonnyan" fedte el a valóságos erőviszonyokat, titokban tartva a rendelkezésre álló erőforrások nagyságát éppúgy, mint a világgazdaság működéséből eredő hatásokat. (A korombeliek bizonyára jól emlékeznek még azokra a csodálatos gazdasági jelenségekre, amelyek káros következményeitől pártunk és kormányunk megkímélte a dolgozó népet egészen addig, amíg egyszer csak ezek a fránya világgazdasági hatások kezdtek hozzánk is "begyűrűzni". A jelenségnek különös bájt kölcsönzött, hogy pl. az első "olajárrobbanás" a hazai vizekre érve már csak enyhe "árhullámokat" vetett: míg a kapitalista országokban óriási, 10–12%-os infláció dúlt, addig nálunk ugyanez 3–4%-ossá szelidült...)

Azt mondják, történelmietlen kérdés a "mi lett volna, ha..." – de talán ennek tudatában sem árt néha megkérdezni, milyen tervek születtek volna, ha már akkor is tudjuk, hogy – az ország ilyen rövid időn belül a gazdasági katasztrófa szélére sodródik; – a kulturális ágazat ilyen méltatlanul hosszan lesz "maradványérdekeltségű", majd később a kifejezetten restriktív politika kárvallottja;

- a várva várt számítástechnikai áttörtés bekövetkezik ugyan, de csak amolyan "felemás" módra, a személyi számítógépek terén, aminek következtében a nagykapacitású számítóközpontok majdnem ugyanolyan monopolhelyzetben maradnak, mint kezdetben;

- kár a KGST együttműködésbe annyit befektetni, mivel nem beláthatatlanul hosszú idő múlva, hanem még a mi életünkben hullik szét (félig maga alá temetve a szocialista pántlikákkal felékesített neokolonializmus egycsőű, egy elzárócsapos, kézi vezérlésű energiaellátásra, a csak egyirányú "árucserét" ismerő ösközöségi "szocialista kereskedelemre", a világgiazi színvonalat tudva, de azt nem követve eleve önkorlátozó mechanizmusokat beépítve termelő "szocialista iparra" épülő nemzetgazdaságot).

Hogy Bős-Nagymaros megépült volna-e, ha akkor tudják a következményeiről az illetékes elvtársak mindazt, amit ma egy újságolvasó honpolgár tudhat, -- ezt nem tudom. Hogy az NPA elindult volna-e a számítógépesítés (korántsem rózsaszirmokkal felhintett) útján, -- ezt sem tudom. Azt viszont tudom, hogy ha bárki előre tudta volna, hogy a gépesítés tényleges megkezdése után hét évvel még mindig külső számítógépen, kötegelt (batch) üzemmódban érhetőek el és újíthatók fel az adatok, -- akkor egészen biztosan másképpen tervezték volna. Ha annak idején bárki megjósolja, hogy nemcsak az ún. "startfinanszírozás", hanem a későbbi, folyamatos, azt ne mondjam, üzemszerű működéshez szükséges költségek sem lesznek biztosítva; hogy a munkálatok előrehaladását csak az esetenkénti pályázati pénzek teszik lehetővé (amelyhez újabb közhely: az diktál, aki fizet, -- tehát ha a mi "amerikai nagybácsink", az OTKA a kvázi-online rendszer bővítését finanszírozza, a költségvetés pedig biztosítja a miniszeri rendeletben előírt éves bejelentések fogadásához szükséges összeget, akkor mi csak azt a feladatot tudjuk teljesíteni, amelyet a pénzt folyósító "szerv" előír számunkra, -- és nem azért, mert a saját "alapfeladatunknak" nem tudnánk megfelelni, hanem azért, mert pénz híján nem tudjuk az adatösszegyűjtést szolgáló munkákat megrendelni...). És azt is tudom, hogy ha a rendszer tervezése során az NPA nem "NPA (Nemzeti), hanem csak PA (Periodika Adatbázis, -- óh, Rómeó, miért vagy te Rómeó!) igényrel lett volna kitalálva, -- tehát nem a nemzeti bibliográfia, illetve a Széchényi Könyvtár feldolgozási szintjét célozza meg, hanem egy lelőhely-katalógusét, más igényszinttel lehetett volna a gépi rendszerbe betölteni az adatokat -- ennek eredményeként valószínű-

leg egy egyszerűbb szerkezetű, kisebb találati pontosságú, de gyorsabb rendszer épülhetett volna.

Kellett ez nekünk?

Bős-Nagymaros nem kellett, ez biztos. De ha nincs, lezajlott volna ilyen gyorsan a politikai rendszerváltás? Ha nincs Bős-Nagymaros, mi ellen tüntettünk volna úgy és annyian, hogy azt az elégedetlenséget, azt a tiltakozást már nem lehetett a jól bevált információs jelentések mögé győmőszölni? Ha nincsenek e békes tüntetések, megúsztuk volna vér nélkül a taxis blokádot?

Ha az NPA munkatársainak nem jutna eszébe megkérdőjelezni a munkájuk szükséges voltát, megteszik ezt mások. Egyszer valóban szembe lehet (és kell!) nézni azzal: kellett-e, kell-e nekünk (mármint az OSZK-nak) az NPA? (Szerencsére azt a tények önmagukban válaszolják meg, kellenek-e a központi katalógusok egy ország könyvtári rendszerében. Erre még a nálunk sokkal gazdagabb országokban is szükség van: a központi lelőhely-katalógusok még ott is "élnek és virágoznak", ahol az adott ország pénze az államháztartást átlépve is pénz marad, és nem negyed-, hanem egy-kétszáz-ezer időszaki kiadvány előfizetését engedhetik meg maguknak a könyvtári rendszer tagjai.)

Most, amikor a centralizált szervezeteket divatból is támadjuk, a "nemzeti könyvtár" feladatkörébe besöpört sokféle tevékenységet lehet kívülről is, belülről is kritizálni. Meg lehet kérdezni, milyen alapon tartja saját hatáskörében az OSZK a könyvtári rendszer ellátását, -- különösen, ha nem is tud ezeknek mindig a kellő időben és az elvárható hatékonysággal megfelelni. De ugyanígy újra lehet címkézni, hogy mi tartozik a könyvtár alap-, és mi a kiegészítő tevékenységei közé. Bár, ha a központi feladatokat (köztük a lelőhely-katalógusokat) ki akarjuk rekeszteni az "alapfeladat" újkeletű, fészekmeleg (bár kissé nyomorúságos) egzisztenciális biztonságot nyújtó öleléséből, ne feledjük, hogy a világbanki hitel egy részét, az MTA, MM, OMFB és társai céltámogatásait éppen ezekre a most a "fészekből" kitűrni vágyott központi feladatokra kapta az OSZK, -- amelynek mint *nemzeti* könyvtárnak, igenis *alapfeladata* a magyar könyvtári rendszer dokumentumokkal, információkkal való ellátása.

Érdekes jelenség újabban az is, hogy az NPA időbeni lemaradása miatt (ti. hogy a "kurrens" lelőhely-jegyzékeket tulajdonképpen "retrospektív" módon jelentetjük meg) az NPA *léte* kérdőjeleződik meg, és nem az a *finanszírozási*

rendszer, amely nem teszi lehetővé, hogy a rendelkezésünkre álló adatokból valódi kurrens jegyzékeket jelentethessünk meg. Tisztelettel kérdezem az NPA OSZK-beli funkcionálásának jogosságát kétségbe vonó kollégáktól: mit tudnak rólunk? Tudják, hogy az NPA (kvázi) online rendszere igen jól vizsgálja az IIF rendszeren belül? Hogy az Oxfordból idelátogató Világbank-szakértő milyen véleményt adott a munkánkról? Hogy a számunkra adatokat szolgáltató könyvtáros kollégák az első szóra, szíves-örömezt küldik az új bejelentéseiket? Hogy sikerült a saját lemaradásunkat (az egész főosztály hozta áldozatok árán) felszámolnunk? Hogy 1991-ben 1990-es lelőhelyadataink is voltak már? Hogy 1991 februárjában már rendelkezünk jónéhány – a számunkra a tárgyévét: 1990-et jelentő – új bejelentéssel is, és meg is kezdtük ezek feldolgozását? Hogy bármikor elő tudnánk állítani újabb lelőhely-jegyzéke(ke)t? Hogy egy év múlva megjelenhetne az első 10 éves kumuláció? Hogy csak azért nem tudnak mindezek napvilágra kerülni, mert nincs, aki finanszírozná a lelőhely-jegyzékekkel kapcsolatos költségeket?

Aramvonalasítás

"A mai nehéz gazdasági körülmények között" (ugye ismerős a szöveg?) divat lett "áramvonalasítani" – hogy azt ne mondjam: fogyókúráztatni. A fenti kérdésözönből ugyan nem következik, de – mivel jó lenne valami pozitív végki-csengést adni elfogultsággal jogosan vádolt írományomnak –, szeretném az NPA-ért, és főleg a belefektetett energia valamikori megtérüléséért aggódó kollégák tudomására hozni, hogy az NPA komoly előkészületeket tett saját korszerűsítéséért. Igen nagy eredménynek érzem, hogy sikerült kompromisszumot kötni a rendszer célját illetően: a *NEKTAR-Szak bizottság* január 14-i ülésén kimondódott, hogy az NPA kezdeti terveiből csak az első lépcső valósult meg, és nem az NPA része lesz majdan a magyar nemzeti impresszum bibliográfiai feldolgozása, hanem az NPA lesz a nemzeti könyvtár integrált rendszerének része, – és mint ilyen, a lelőhely-katalógus céljait kielégítő adatszerkezettel fog dolgozni. E döntés következményeként elsőként a bibliográfiai adatelemek körét vizsgáltuk felül: az osztály javaslata alapján az adatelemek közel 30%-át elhagynánk; egyszerűbb állományi nyilvántartást vezetnénk be; (óvatosan bár, de) felülvizsgálánk a rendszer gyűjtő- és bejelentői körét – ez utóbbiakat azonban csakis előzetesen egyeztetve a legfontosabb adatszolgáltató könyv-

tárakkal. Az "áramvonalasítástól" azt reméljük: nemcsak mi leszünk karcsúbbak, de a közeg-ellenállás is csökken majd velünk szemben...

"Ne vágj ki minden fát!..."

Végezetül: Nagymaros sok borzalma, a kópár betontömbök és kavicsmezők éktelenkedése közül is kiemelkedő gattett volt a nyárfasor kivágása. Mi nem "vagtuk ki" a MÉH-konténerbe a jó öreg kardexlapjainkat, sőt: minden egyes új tételről új kardexlapot készítünk, tehát bibliográfiai szinten ugyanúgy tudunk a kardexből tájékozotni, mint eddig...

Erre a magyarázatot ne az NPA hagyománytiszteletében, vagy szűklátókörűségében keresse a Tisztelt Olvasó, hanem abban, hogy nekünk is megvan az alapfeladatunk: ez pedig az azonnali információszolgáltatás, amelyet a most felettünk járó ordas időkben is ellátunk, immár hét (szűk) esztendeje párhuzamosan építve a manuális és a számítógépes rendszert. Az olvasót ugyanis nem érdekli, milyen módon tároljuk az információt, neki azonnali válasz kell arról, megvan-e az adott kiadvány az országban, és ha igen, hol találja azt meg?

Tószegi Zsuzsanna

OSZK HÍRADÓ

A nemzeti könyvtár lapja
XXXIV. évfolyam 1–2. sz.

A szerkesztőbizottság elnöke: Ferenczy Endréné

Főszerkesztő: Batári Gyula

A szerkesztőbizottság tagjai: Berke Barnabásné, Juhász Lászlóné, Ottovay László, Poprády Géza, Rózsa Mária, Seres Tibor, Somkúti Gabriella, Somogyi Pálné, Sonnevend Péter

Műszaki szerkesztő: Rosta Lajosné, Burány Tamás

ISSN 0324-2064

A szerkesztőség címe:
Budapest I., Budavári Palota F épület
Postacím: 1827 Budapest. Telefon: 156-9498

Felelős kiadó: Juhász Gyula főigazgató

Előfizethető: OSZK Kiadványtár
Budapest I., Budavári Palota F épület
Postacím: 1827 Budapest

Készült az OSZK Nyomdaüzemében, 520 példányban, 2,5 A/5 ív terjedelemben. Felelős vezető: Burány Tamás. Munkaszám: 91.081

A kutatóidőről

Az 1991-re szóló igényeket, a neveket, témákat, az új kutatók kéréseit számba véve, önkéntelenül felmerül a múlt évek és a jelen összehasonlításának kívánalma, az adott helyzet értékelése.

Az utóbbi – közel két évszázadra – visszatekintve egyértelmű, hogy a könyvtár mindig is vállalt tudományos tevékenysége nemzeti könyvtári mivoltából adódott. Ehhez az alaphoz természetesen járult hozzá, hivatalosan kimondva a szakkönyvtári feladatok ellátásának kötelezettsége a magyar irodalom- és történettudomány területén. E két vonal összefonódása magától értetődően érvényesült akkor is, amikor az utóbbi tétel megfogalmazása még nem történt meg (l. p. a két világháború közti korszakban a könyvtárban érvényesülő kutatási irányzatot).

A tudományos munkálkodások tehát az utóbbi időkben is a könyvtár ezen alapfunkciójából fakadtak, és ezt voltak hivatottak alátámasztani is.

Ezen belül a hungarika-kutatások mindig előtérben álltak, ugyanígy a nemzeti bibliográfiai munkálatok (ha sokszor csak a könyvtár állományára és nem munkájára támaszkodva, szükségmegoldások révén). Ugyancsak vállalni kellett a könyvtár gyűjteményének, illetve egyes részeinek feltárását, akár katalógusok, bibliográfiák, akár elemző tanulmányok, könyvek közzététele segítségével. Az intézmény saját történetének megírását másra át nem ruházható feladatának tekintette, ugyanúgy, mint az itt folyó munkák elvi megalapozása érdekében végzett, sokszor a könyvtárügy hazai tevékenységére, sőt külkapcsolataira is ható elméleti vizsgálódást. Ezen szemléletén a mai napig sem változtatott, legfeljebb a tudományos tevékenység arányaiban történt időnkénti eltolódás. Elég itt a hungarika-kutatások kiteljesedésére utalni, a nemzeti bibliográfiai tevékenység széles körű felfutására és az ún. "polcológia" háttérbe szorulására.

Utalni kell még arra is, hogy a munkálatok – maradjunk csak a 20. századnál – mindig is két síkon történtek: könyvtári tervbe iktatottan, illetve egyéni kutatás formájában. Ez a feladat nagyságától is függött, de meghatározta ezt az a körülmény is, hogy a tudományos tevékenység az érdemi munkatársak részére kötelező volt, és erre hivatalos időkezdésménnyel lehetőséget is kaptak, a végzett munkáról pedig jelentést készítettek. És bár a témaválasztás szabadabb volt, mint ma az itt dolgozó irodalomtörténészek, nyelvészek, történészek, néprajzo-

sok révén a jelenleg a szakkönyvtári funkciók ellátását támogató kutatások tartalmi körét mértették ki.

*

A mára áttérve, meg kell állapítanunk, hogy a kutatások tartalmában, de még formájában sem történt az elmúlt évtizedekben a lényegyet érintő változás.

A következőkben most csupán az egyik megvalósítási adottsággal, az egyéni, tehát kutatóidővel támogatott tudományos tevékenységgel foglalkozunk, hiszen az előbbieken elmondottak csak a jelen helyzet értékelését kívánták megkönnyíteni.

Az idei évre 77 folyamatosan kutató munkatársunk, valamint 10 új kutató kért és kapott 1991-re kutatóidőt. Ez a főiskolát és egyetemet végzettek 25,6%-át jelenti. Számuk az elmúlt évtizedben mindig is 77 és 87 között mozgott, tehát ez összességében annak ellenére sem emelkedett, hogy az átköltözés után a főiskolát végzettek száma növekedett.

Ha a kutatók jelenlegi szervezeti hovatartozását vizsgáljuk, közülük 32-t a különgyűjteményekben, 26-ot az Olvasó- és tájékoztató-, 15-öt pedig a Gyarapító- és feldolgozó főosztályon találunk. Utóbbiak közül nyolcan a Szakozó osztály munkatársai. Hatan a Dokumentumforgalmi, négyen az Állományvédelmi, és ugyanennyien a Szervezési főosztályon látják el napi feladataikat. Ez a szóródás természetesen koncentrálnálódik a kutatók többsége, ahol a hivatali munkákat nem lehetne saját kutatási tapasztalat, módszertani ismeret és szaktudás nélkül megoldani. (Egyéni véleményem szerint ugyan szívesebben látnék több kutatót a gyarapítási és feldolgozó részlegeken, de ezek szűk személyi ellátottsága miatt erre, sajnos, nem adódik lehetőség.)

A tartalmi összetevőket elemezve egyértelműen állapíthatjuk meg, hogy az mindenben megfelel a hagyományoknak, a jóváhagyott elveknek és a jelenlegi kívánalmaknak is. Igen sok a hungarikumokkal, a külföldi magyarsággal összefüggő témák száma, amelyek sok esetben kapcsolódnak azokhoz az állományfeltartó, irodalmi, történeti elemzésekhez, amelyek a hazai érvényességű kutatásokban jelentkeznek. A különgyűjteményi dolgozók témáit eleve meghatározza az, hogy ott szakemberek tevékenykednek, és egyéni érdeklődésük ebbe az irányba vonzza őket. Ez a megállapítás érvényes természetesen más területekre (gépesítés, restaurálás, stb.) is. Végül, de igazán nem utolsósorban kell a könyvtártörténeti kutatások vitathatatlan helyénvalóságát említeni.

A kutatóidőben történő tevékenységből nagyon sok mindenre lehetne még következtetni, és számos kérdést lehet felvetni. Ezek közül itt talán csak egyet érdemes megemlíteni, mégpedig egy olyan jelenséget, amelyről csak sokkal behatóbb vizsgálódás után lehetne véleményt mondani. Ez pedig az egyetemi doktori fokozatot elérni kívánók számának alakulásához kapcsolódik. A könyvtár vezetősége már az 1970-es évektől – szigorúan két évre terjedően – heti egy napot engedélyezett a disszertációk írói számára. 1980-ban pl. 10 fiatal élt ezzel a lehetőséggel, közülük hatan már a második éve dolgoztak témájukon, – és be is fejezték azt. Négyen ekkor fogtak hozzá dolgozatuk megírásához. 1981-ben további 10 új munkatársunk – szintén fiatalok – folyamodtak ezért a kedvezményért.

1986-ban és 1987-ben 16, illetve 17 munkatársunk kapott e célra kutatóidőt. (Bővebb adatokat az alap kutatások jelenlegi hozzáférhetlensége miatt nem lehet megadni.)

1990-ben öten dolgoztak disszertációjukon, de az engedélyezett két éven belül közülük egy 1991-ben már a harmadik évét kezdte meg, ketten pedig az 1988-ban kapott hozzájárulással most már a negyedikbe lépnek. Ehhez hozzá kell tenni, hogy 1991-ben csak egyetlen új jelentkező akadt.

Fogyni látszik tehát a tudományos munka iránt érdeklődők száma, és ez figyelmet érdemel. Különösen akkor, ha a jelenlegi hat doktorátusra készülő munkatársunk életkorát is tekintetbe vesszük. Közülük csak kettő huszoneves, ketten harminc felett vannak, és ugyanennyien már a negyvenet is elérték, vagy elhagyták. (Az igazsághoz azonban az is hozzá tartozik, hogy az idősebbek közül egy rendszeresen publikál, egy fiatal már bibliográfiai összeállítást tett közzé, másikkal nemzetközi konferencián adott elő, ketten pedig kész kéziratokkal rendelkeznek.)

E kételyt még a most először jelentkezett "újak" korbéli összetétele is fokozza: a tízből 27 és 29 év között van kettő, 30 és 39 év közötti három, 40 fölötti pedig öt.

Ma még megvan az egészséges egyensúly a tudományos munkát végzőket illetően. Ha a tavalyi "régik", folyamatosan kutatók csoportját szemügyre vesszük, a 77 főnyi együttes korbéli megoszlását az jellemzi, hogy a harminc éven aluliak száma valamivel felülmúlja a nyugdíj felé közeledőket, és a derékhad: 30–50 évig a maga 54 tagjával igen stabil képet mutat. De az idő múlik, és a fiatalok, az újak csoportjából nem biztos, hogy mindenki eléri a kutatói szintet, – hiszen ezzel a hivatalos szóhasználattal még senkit sem avattunk tudóssá.

Azt, hogy ma baj még nincs, az eredmények is igazolják. De a tendenciákat nyomon kell követni, a fiatalok képességeire talán jobban oda kellene figyelni, és az arra alkalmasakat a kutatói pályán való megindulásra erőteljesebben buzdítani.

Befejezésül csak annyit, hogy a számok önmagukban nem mérvadóak, különösen akkor nem, ha azok egy szűk időszakra vonatkoznak. Az is egyértelmű, hogy az elmondottakból hiba lenne végleges tanulságokat levonni, bár néhány követelmény, – így a fokozottabb ellenőrzés és irányítás kívánalma máris megfogalmazódik. Egy azonban vitathatatlan: a Széchenyi Könyvtár, az ország nemzeti könyvtára mindig is kutatóműhely volt, ma is az, és a jövőben ez a rangja – emelkedő tendenciát mutatva – megmarad.

Németh Mária

Haraszthy Gyula tudományos ülés

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének társadalomtudományi szekciója, a könyv- és könyvtörténeti bizottsággal közösen és az Országos Széchenyi Könyvtár *Haraszthy Gyula* (1910–1990) emléke előtt tisztelegve, *A külföldi hungarikumok számbavételének kérdései* címmel tudományos ülést rendezett az OSZK előadótermében. Az ülésen *Somkuti Gabriella* Haraszthy Gyulára emlékezünk, *dr. Ferenczy Endréné* A hungarika kutatás alakulása a nemzeti könyvtár tevékenységében, *Berke Barnabásné* A patriotika irodalom a kurrens nemzeti bibliográfiai rendszerekben, *dr. Kovács Ilona* A hungarika bibliográfia jövője címmel tartott előadást.

KIÁLLÍTÁS

SZÜLŐFÖLDEM, ERDÉLY

**Erdélyi művészek kiállítása
az OSZK-ban 1991. jan. 25. –
febr. 28. között**

Az Erdélyi Művészek Alapítvány nem ismeretlen az Országos Széchényi Könyvtár látogatói előtt, hiszen korábban a könyvtár már jónéhányszor adott helyet egy-egy erdélyi képzőművész bemutatásának. Az elmúlt évben az alapítvány pályázatot írt ki olyan képzőművészeti munkákra, amelyek művészi eszközökkel mutatják be Erdély természeti szépségeit, hagyománykincsét, az ott élő emberek mindennapi életét és a magyar kultúra értékeit. A Szülőföldem, Erdély c. pályázatra ötvenhároman küldték el munkáikat a műfaj valamennyi területéről. A bemutató alapján úgy tetszik, grafikai művekkel viszonylag többen jelentkeztek.

A pályázók mind Erdélyben élnek, legtöbbjüknek máig is otthona a szülőföld. Az egyes művészek nevei mellett olvashatjuk a szülőhelyeket. Érdekes felsorolni őket, bizonyítékaul annak, hogy a felhívás eljutott és meghallgatásra talált országszerte, Erdély egész területén. Íme: Barót, Brassó, Csíkszereda, Csernátton, Gyergyószentmiklós, Gyergyóújfalu, Kézdivásárhely, Kolozsvár, Korond, Kovászna, Marosvásárhely, Nagyszalonta, Olasztelek, Segesvár, Sepsiszentgyörgy, Szatmár, Szentegyházasfalu, Vajdahunyad.

Jóleső látvány volt, mikor néhány hete iskolás gyermekek jegyezték noteszeikbe buzgón a városok nevét. Tanáruk kérésére tették, hogy az iskolában majd megkeressék az általuk még sohasem látott helyeket, összekapcsolják a látottat a valósággal, a múltat a jelennel.

A kiállítást Tókécs László, nagyváradi püspök nyitotta meg, aki többek között elmondta, hogy a pályázat címe: Szülőföldem, Erdély több, mint jelkép. "Az ember szülőföldje adottság, nem érdem, ki hol született, de a szülőföld akkor válik igazi tartalommal, amikor hazánknak érezzük. A tárlatnak így azt a címet is adhaták volna, hogy Hazám, Erdély. Kiváncsán,

hogy a szülőföld váljék hazává, a haza pedig otthonná." Beszéde ezúttal is szelíd, de határozott felhívás volt az otthonmaradásra és a helytállásra. Megköszönte a festőknek állhatatos kitartásukat, s kifejezte azt a meggyőződését, hogy a kiállított képek a transzilván folytonosságot hirdetik, gazdagítják Erdélyt és az egyetemes magyar művészetet.

A pályázaton egyaránt vettek részt hivatásos és amatőr művészek. A kiállításon a rendezők szándékosan nem tüntették fel a díjnyerteseket, hogy ne befolyásolják a nézőket az alkotások szubjektív megítélésében.

A képek a hagyományos közérthető stílus jegyében születtek, fájdalmasan szívhezszóolóak. A villámsújtotta fa, a feszületről lehajló Krisztus, az elkorhadt székelykapu nemcsak motívum, hanem féltő aggodás a szeretett otthon jövőjéért.

A megnyitón Faragó Laura erdélyi és csángó népdalokat énekelt, Torday Ferenc pedig Aprily Lajos és Remenyik Sándor egy-egy versét adta elő.

Az utóbbi időben egyre többen keresik fel az Országos Széchényi Könyvtárat olyan kérésekkel, hogy falai között kiállításokat rendezhessenek. A tapasztalatok szerint a könyvtár jó ügyet szolgál, mikor helyet ad olyan kulturális értékű bemutatókra, mint pl. a most zárult erdélyi képzőművészeti tárlat volt. Reméljük, hogy vállalkozó szellemünket igazolni fogja a soron következő, március elején nyíló Leonardo da Vinci: Aktualitás és mítosz c. olasz-magyar kiállítás is.

Spányi Marianne

KIADVÁNYAINK

Végre napvilágot látott a "Kéziratos térképek az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában" c. katalógus!

A Térképtár 200.000 műből álló anyagának számban ugyan csak kis részét alkotják a kéziratos térképek, tudományos értékük azonban annál nagyobb. Olvasóink is – akiknek a száma a várapalotába történt felköltözésünkkel szinte megtízszereződött, – előszeretettel tanulmányozzák ezeket, és használják fel különböző tudományos kutatásaikhoz, munkáikhoz.

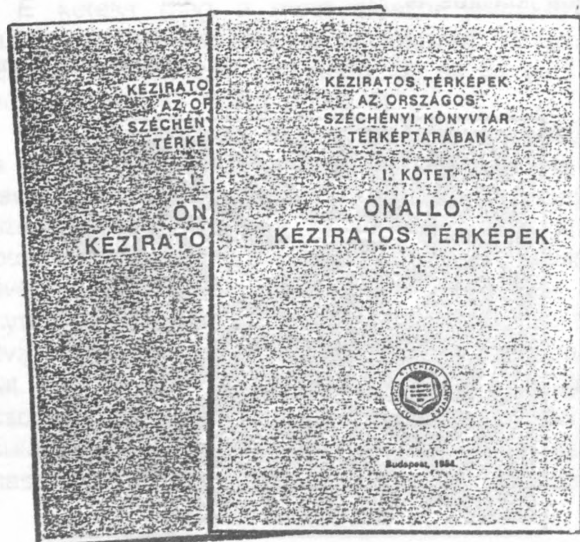
A kéziratos térképgyűjteményünk jelentőségét, – amely egyébként az Országos Levéltáré után a legnagyobb az országban, – már a rákospalotai létünk idején is felismertük. Látva a kutatók nagyarányú érdeklődését, elhatároztuk, hogy munkájuk megkönnyítése érdekében – külföldi és hazai példák nyomán – összeállítjuk a betűrendes katalógusukat, olyan célzattal, hogy azt a Könyvtár könyv alakban megjeleníthesse. E munkához még 1980-ban fogtunk hozzá (magam, Plihal Katalin közreműködésével), és négy év alatt, mire a budai várapalotába felköltöztünk, el is készültünk vele. Sajnos, rajtunk kívül álló körülmények miatt (mint pl. anyagi fedezet, majd gépirókapacitás hiánya, többrendbeli, hosszas korrektúrázás) annak elenére, hogy a Könyvtár nyomdája mindvégig előmozdítani igyekezett a katalógus megjelen-

tesét, a terjedelméből kifolyólag kétkötetes (XXII + 832 lap) munkánk csak most, 1990 végén tudott napvilágot látni.

Katalógusunkban nem szerepelnek a kéziratos birtokvázlatok és kéziratos kataszteri térképek. Ezeket is fel óhajtjuk azonban a jövőben hasonló módon dolgozni. A most megjelent két kötet 2080 mű leírását tartalmazza. Ennek a gyűjteménynek eredete egyidős a Könyvtárral, ugyanis Széchényi Ferenc egykori adományában számos térkép, közöttük 200-nál több kéziratos is szerepelt (pontos számukat ma már nem tudjuk megállapítani). Az idők folyamán az állomány ugyan fokozatosan gyarapodott, jelentősebb mértékben azonban csak a két világháború között, az Állami Nyomdától, majd a második után a Néprajzi Múzeumtól és a keszthelyi Festetics hercegi levéltárból átvett anyag beolvasztásával.

E kéziratos térképek, amelyek zömmel a XVIII. és XIX. század folyamán készültek és amelyeknek mindegyike egyedi darab, rengeteg olyan adatot tartalmaznak, amely ma már csak bennük maradt fenn. Ebből kifolyólag számos különböző kutatás forrásául szolgálhatnak. Közülük mindenekelőtt is a hely-, település- és gazdaságtörténet emelendő ki. Tartalmukat illetően túlnyomó részük magyarországi vonatkozású (természetesen a történelmi országhatárok viszonylatában); csak kevés külföldi van közöttük. Vannak az egész országot, vagy egyes részeit, megyéket, községeket ábrázolók. A Festetics anyagban számos uradalmi térkép található, a Néprajzi Múzeumtól átvettben pedig a múlt századi úrbéri rendezés során a községek határáról, a rendezés előtti, valamint utáni állapotot feltüntetők (sok esetben az akkor felvett birtokkönyvek is mellékelődtek képezik). Gazdag dűlőnévanyaguk a helynévkutatók számára kincsházát jelent. Mind az uradalmi, mind az úrbéri, mind pedig a községtérképek az egykori birtokviszonyok, művelési ágak feltüntetésével, területkimutatásaikkal fontos és pontos gazdaságtörténeti dokumentumok. Sok hadtörténeti vonatkozású térkép is van az anyagban; zömükben a XVIII. századi magyar-török határt, az ott és annak közelében lévő várakat, erődítéseket tüntetik fel. Érdekes, hogy egyaránt származnak mind a Széchényi-féle adományból, mind a Festetics anyagból. Jelentős számban vannak még folyószabályozással, mocsarak lecsapolásával kapcsolatosak is, amelyek az egykori vízrajzot részletesen feltüntetik, és ezért igen jó tájékoztatást nyújthatnak a mai tervezőknek is új beruházások létesítése esetén az egykori terep- és talajviszonyokról.

A katalógusban ismertetett gyűjteménycsoport értékét az is növeli, hogy abban a ma-

gyar geodézia- és kartográfia-történet számos kiválóságának, mint pl. Mikoviny Sámuel, Balla Antal, Kenedits József, Huszár Mátyás, vagy Beszédes József művei is szerepelnek.

Munkánk gerincét a térképek címléírása alkotja. Ebben azok bibliográfiai adatai szerepelnek, mint a térkép szerzője (esetleg rajzolója, vagy másolója is), címe, a készítés ideje és helye, a mérete és a rajz méretaránya. Sajnos, sok olyan térkép van a birtokunkban, amelyen ezen adatok kisebb, vagy nagyobb része hiányzik. Amennyiben volt valamilyen támpontunk, igyekeztünk a hiányzó adatot is pótolni (pl. a készítés hozzávetőleges idejére a szerző életadatai, vagy esetleg a betűk típusa, az ábrázolás jellege alapján). A cím nélkülieknek a térképen szereplő feliratokkal egyező nyelvű és a térkép tartalmát visszatükröző címet kölcsönöztünk.

Minden mű leírását a térkép tartalmára utaló részletes annotációval láttuk el (ebben különbözik a munkánk az Országos Levéltár által kiadott, a megyei levéltárak térképeit ismertető katalógussorozattól, amely ezt nélkülözi). Ebben szerepel az ábrázolt terület pontos meghatározása (a történelmi Magyarországnak a mai határokon kívüli területén fekvő helységek esetében mind az utolsó magyar, mind a mai hivatalos nevük az ország megjelölésével), a térkép tematikája (pl. közigazgatási, vízrajzi, hadtörténelmi, peres, úrbéri, stb.), a rajz technikája, a domborzat és a települések ábrázolásának módja, út-, vasúthálózat, úrbéri térképek esetében a hitelesítés dátuma és egyebek, amelyek alapján a kutatók előre is tájékozódni tudnak, hogy számukra a kérdéses térképnek van-e jelentősége.

A katalógus sokoldalúbb használhatósága érdekében több indexet is felfektettünk, mint név-, cím-, tartalmi, földrajzi és származási mutatót.

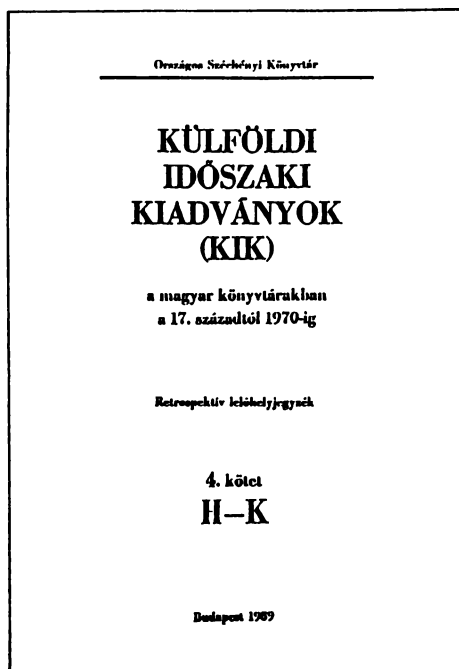
Egy magyar közmondás szerint a jó munkához idő kell. A munkánk valóban hosszú idő alatt készült el, és még hosszabb idő telt el a megjelenéséig. Reméljük azonban, hogy e hosszú idő alatt napvilágot látott mű nem cáfol rá a közmondásra. Fordított értelmezésben sem; reméljük tehát, hogy a Térképtárnak ezzel az első nagyszabású kiadványával, amelyet a Könyvtár a "Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása" kutatási főirány keretében a Tudományszervezési és Informatikai Intézet támogatásával jelentetett meg, olyan munkát hoztunk össze, amely az olvasóink, kutatóink várakozásának megfelelően, igényeiket kielégíti, és kiváltja az elismerésüket, egyben pedig az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött gazdag térképanyag könyvebb megismerését mozdítja elő.

Patay Pálné

Megjelent a "Külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban a 17 századtól 1970-ig" c. lelőhelyjegyzék H – K kötete

A lelőhelyjegyzék a Külföldi folyóiratok központi katalógusának adatain alapul. Kötet formában történő kiadása két lépcsőben valósul meg: előbb a szerkesztett címléírásokat lelőhelyeikkel együtt előzetes kiadvány formájában közzéteszük az érintett könyvtárak körében, majd a visszaigazolt adatok értékelése után kijavított leírásokból szerkesztjük meg az egyenként 4-5 ezer címet tartalmazó kötetet. Ebből a szerkesztési módból következik, hogy a kiadvány megjelenetése a *hazai könyvtárügy közös vállalkozása*, nem egyszerűen a központi katalógus adatainak publikálása, hanem az együttműködő könyvtárak által ellenőrzött és felelősségvállalással visszaigazolt adatok közreadása. Így a lelőhelyjegyzék a tájékoztató és kutatómunka számára hiteles és pontos adatokat tartalmaz.

Ismeretes, hogy kiadványunk teljes terjedelmében 8 kötetből + addendumból fog állni, és mintegy 36-38 ezer hazai lelőhellyel rendelkező periodikum adatait fogja tartalmazni. Ez ideig már kettő megjelent: a H – K és L – N

kötet. Továbbá, átmeneti érvényességű összeállításban (ám hozzáférhető, könyvespolcra tehető formában) a két végleges kötet mellett létezik egy ún. Kiegészítő kötet, amely – az előzőekkel közel azonos terjedelemben – olyan címeket közöl, melyek a h – n betűs címekkel kiadványi kapcsolatban vannak, de a betűrendben máshová tartoznak, ezért saját betűs kötetük megjelenésére várnak. Kiegészítésként való közreadásuk a használható adatok számát növeli. A fentiekén kívül 75%-os készletállapotban van a soron következő, D – G kötet anyaga⁽¹⁾. Ez – a sokszorosításra és papírköltségre való pénzfedezet megteremtése esetén – 1992-ben kiadható lesz; adatkészletét tájékoztató szolgálatunkban már jelenleg is felhasználjuk. Továbbá megszerkesztve, revízióra és előzetes kiadványban való közzétételre vár az O – R kötet anyaga, s megkezdtük az s – t betűs címsorozat szerkesztését is.

A szerkesztésre és kiadásra irányuló munka nagyságát a most megjelent H – K kötet kapcsán, – mely 4274 külföldi időszaki kiadvány leírását és hazai leelőhelyeit tartalmazza, összesen mintegy 14.600 állományadattal – a további számadatokkal érzékeltetjük.

A szerkesztőmunka megkezdésekor a külföldi időszaki kiadványok katalógusában a h – k betűtartományban 7364 egyedi cím szerepelt. Az egyes címek bibliografizálásakor a katalógus más betűiből hozzákerestük a hívócím kapcsolatait (előbbi-, utóbbi cím, kiadványváltozat, melléklet, főlap, sorozat tagjai, keretmű, stb.), ezáltal nőtt a feldolgozandó tételszám. Ugyanakkor a gyűjtőkör mérlegelése, az állomány szórvány volta és más szempontok miatt (pl. a könyvtár nem vállalta az ellenőrzésben való együttműködést) mintegy 20%-kal csökkent is a címek száma, ezen túlmenően – szerkesztési szabályaink értelmében – a címek tömbösödtek, összevonódtak. Végeredményképpen az összes h – k betűs cím és kapcsolataik megszerkesztése után mintegy 5800 tömbösített tételünk lett⁽²⁾. Ez a mennyiség került revízióra, majd részletekben – átlag 200 címenként – előzetes kiadványokban, preprintekben történő megjelentetésre.

A h – k betűs címek kapcsán készült tömbösített leírásokat és állományadataikat 28 db előzetes kiadványban köröztük. Preprintként átlagban 163 könyvtárhoz fordultunk anyagellenőrzés, verifikálás céljából. A 28 preprintben a mintegy 300 együttműködő könyvtár eltérő gyakorisággal és eltérő számú periodikummal összesen 4136 esetben fordult elő. Az eltérő szám és gyakoriság azt jelenti, hogy míg az Országos Széchényi Könyvtár – de az MTA Könyvtárat, az ELTE Központi Könyvtárat, az

Országos Műszaki Könyvtárat is mondhattuk volna, – minden harmadik, vagy negyedik címnél előfordul leelőhelyként, egy társadalomtudományi intézet könyvtára csak minden ötvenedik, egy országos egészségügyi kutatóintézeté csak minden negyvenötödik címnél fordul elő. Érthető módon a nagyobb könyvtárak napi munkáját adott esetekben (évente 4, vagy 5 alkalommal) nagyon megterheli az előzetes kiadványok határidős feldolgozása, visszaigazolása. Az együttműködés során egyes könyvtárak a KFKK indikációjára saját adataikat, kimutatásaikat is javítgatják⁽³⁾.

A könyvtárak a verifikálás során az általunk közölt állományadatokhoz jelentős változtatást közölnek. 14–15%-ban kihúzzák a feltételezett állományadatot "elveszett", "selejtezve", "elemi kár érte", stb. megjegyzésekkel, ugyanakkor a címek 2–4%-ához új leelőhelyet is hozzáírnak. Konstans leelőhely mellett az állományi évek/kötetek száma is megváltozhatik: arról nincs elemző adatunk, hogy az ilyen állományadatváltoztatások tendenciája pozitív-e, vagy negatív. – Talán mondanunk sem kell, hogy a nagyarányú törlések nem a nagy, nyilvános és tudományos könyvtárakra, inkább az intézeti-, a szakkönyvtári típusra jellemzőek.

A fent leírt aprólékos munkafolyamatok minden részletének nyoma marad iratanyagunkban, mert minden címmel és minden könyvtárral kapcsolatban megőrizzük azokat a dokumentumokat, amelyeket a könyvtáraktól visszaigazolásaként kaptunk.

A leelőhelyjegyzék-műfajban kiadványunknak nagyon jeles külföldi mintái vannak. Kiadásuk a később létrehozott kurrens adatbankokkal közösen egyazon célt szolgálnak: a tájékoztatás érdekében történő minél teljesebb nyilvántartást. A többkötetes német, angol, francia, stb. leelőhelyjegyzékek is bizonyítják, hogy az információszolgáltatásban a nemzeti könyv- és folyóirattermes bibliográfiai szintű feltárása mellett, minden országban feladatnak tekintik a könyvtáraikban található külföldi periodika állomány, mint a nemzeti dokumentumvagyon részének feltárását is.

Csillag Lászlóné

*

(1) A kiadvány AGFA Copyproof lemezes sokszorosítási technikával készül. A fényképezéshez folyamatosan készítettük a fotókész leírásokat külön-külön tételek formájában, így módon a kéziratkészítés már nem igényel újabb anyagi ráfordítást és újabb munkamenetet.

A kötet teljes anyagának elkészülte után csak a kézirat tördelése következik: az A/3 formátum kialakítása montírozó technikával.

(2) A tömbösítés azt jelenti, hogy az időszaki kiadvány egész életét, címváltozásait az indulás címén, egy tömbben írjuk le. A leírásban szereplő összes többi cím csak utalóként szerepel saját betűrendi helyén.

(3) A központi katalógusi címanyag feldolgozásának megkezdésekor a könyvtárak és a könyvtári hálózati központok vezetőivel folytatott megbeszéléseink során fel is ajánlottuk, hogy szerkesztéseinket használják fel saját – különösképpen hálózati – katalógusaik alaki javítására, ill. kiépítésére.

TÁJÉKOZÓDÁS

150 éve alapították a "Pesti Hírlap"-ot

1841. január 2-án jelent meg először az egyik legjelentősebbnek minősíthető magyar újság, a Pesti Hírlap. A jeles évfordulóról könyvtárunk is megemlékezett a hatodik szinten rendezett kis kiállításával, ezért úgy gondoljuk, hogy talán nem lesz érdektelen ebből az alkalomból vázlatosan ismertetni a lap történetét.

A Pesti Hírlap első szerkesztője a börtönből akkoriban szabadult *Kossuth Lajos* lett, lényegében *Metternich* támogatásával. A kancellár azt remélte, hogy *Kossuth* lapszerkesztőként kevésbé lesz veszélyes a Habsburg-házra, ezen elképzelésében azonban csalódnia kellett. Ugyanis a *Landerer Lajos* kiadó-nyomdász által alapított lap az ellenzéki politika leghatásosabb eszköze lett, a reformkor programját a hasábjain fogalmazták meg a legegyszerűbben. Egyébként maga a szerkesztő bevezető cikkében a következő formában mutatott rá lapjának szükségességére: "A napnak tömérdek szükségei között alig van egy-egy sürgetőbb, mint oly időszakos lap, mely a nemzet életének hű tükré legyen, közzé, nemzetivé tegye öröm s bánatnak, hűség s törvényességnek, bajnak s hiánynak minden érzetét."

A lapban *Kossuth* a véleménykifejezés új formáját valósította meg a vezércikk-műfaj hazai bevezetésével. Ezekben többnyire ő maga ismertette álláspontját egy-egy időszakos politikai, vagy gazdasági kérdéssel, sokszor igen éles hangnemben, például az egyikben kifejtette azt a nagyjából ma is időszakos tételét, hogy a "politikai függetlenség ipariális független-

ség nélkül nem egyéb, mint ábránd". A lap további rovatai a "fővárosi újdonságok", a "megyei dolgok", az "értekező" és a "külföldi hírek" voltak, továbbá hirdetések és reklámok az utolsó két oldalon elkülönítve. Meg kell említeni, hogy az akkor hetenként kétszer megjelenő lap hasábjain a főszerkesztő mellett olyan nevek szerepeltek, mint *Fáy András*, *Trefort Ágoston*, *Perczel Mór*, *Gorove István*, *Eötvös József*, *Vörösmarty Mihály* és *br. Wesselényi Miklós*.

Noha a *Kossuth* által szerkesztett Pesti Hírlap páratlan népszerűsége tett szert az országban és üzleti vállalkozásnak is kitűnőnek bizonyult, *Landerer Lajos* kiadó-tulajdonosnak *Metternich* nyomására 1844 nyarán mégis kénytelen volt felmondani. Ezután több szerkesztő követte egymást *Szalay László*, *Csergery Antal*, *Kemény Zsigmond* személyében. Ez egyben azt is jelentette, hogy az ellenzék mássik szárnyának, az ún. centralistáknak a kezébe került a lap.

A forradalom kitörése után a Pesti Hírlap a kormány félhivatalos orgánuma lett, és már hetenként hatszor jelent meg. 1849. január 24-től április 23-ig, a császári seregek pesti megszállása idején a kiadás szünetelt, ugyanez évben egy ideig *Jókai Mór* volt a szerkesztő, majd *Szilágyi Sándor* és *Obernyik Károly*. Júliusban *Windischgrätz* betiltotta a lapot. Ezzel zárult a Pesti Hírlap első, legjelentősebb korszaka, amely lerakta Magyarországon a modern, polgári újságírás és -kiadás alapjait, ezzel példaként szolgálhatott későbbi koroknak is.

1867-ig két feltámasztási kísérlete történt a Pesti Hírlapnak: 1866-ban a Magyarország és a Nagyvilág politikai mellékleteként *Frankenburg Adolf* szerkesztésében, 1867-ben pedig *Lázár Gusztáv*, *Vértesi Arnold* adott ki rövid életű lapot.

A *Légrády testvérek* kiadásában politikai napilapként újraindult a lap, immár negyedszer, Pesti Hírlap címmel 1878 végén. Azt ígérték a mutatószámában, hogy "egy jól és fürgén szerkesztett, minden hírt gyorsan közlő, olcsó napilapot" kívánnak létrehozni, kifejezésre juttatták, hogy nem kívánnak csatlakozni egyik politikai párthoz sem. A kiadó igyekezett a korszak legjobb újságíróit megszerezni lapjának, az első felelős szerkesztő *Csukási József* lett, – aki közreműködött az 1867-es Pesti Hírlap kiadásában is. Az újság vezércikkeit a neves *Kaas Ivor*, *Balogh Pál*, *Hunor Imre* írta. Állandó külföldi tudósítói is voltak a lapnak Bécsben, Berlinben és Londonban. Jelentős újításokat is vezettek be, például, hogy az addigi nagyviretű formátumtól eltérően, kisebb alakra tértek át, és állandó rovatokat vezettek be, hetenként kertészeti, házi tanácsadó, kertészeti, gazdasági mellékleteket adtak ki. A Pesti Hírlap hamarosan a legnagyobb példányszámú, jól szerkesztett, közérthető nyelven írt, népszerű hazai napilap lett, amely akkoriban többé-kevésbé a kormánypárt politikáját támogatta. A lap olvasmányosságát azzal is fokozták, hogy olyan népszerű külföldi írók alkotásait közölték folytatásokban, mint *Dickens*, *Maupassant*, *Mark Twain*, *Dumas* és *Verne*.

1881-ben *Kenedi Géza* vezetésével új szerkesztőség alakult. Ezután rátértek a fővárosi és vidéki lapváltozat naponkénti kiadására, tovább fejlesztették a rovatrendszert, és még több reklámot, apróhirdetést közölték, ami fokozta a lap rentabilitását. A közvetlen kapcsolatot az olvasókkal a szerkesztői üzenetek rovaton keresztül tartották fenn.

Meg kell említeni, hogy az egyik legkiválóbb publicistájuk, *Pulszky Ferenc* magas színvonalon, hitelesen tájékoztatott a korszak hazai és külföldi politikai, társadalmi problémáiról. Továbbá olyan neves magyar írók dolgoztak a lapnak, mint *Jókai*, vagy *Mikszáth Kálmán*, aki csaknem huszonöt éven át parlamenti beszámolóit írta, általában a "T. Házból" címmel, sokszor *Scarron* álnéven. Munkatársa volt még a lapnak többek között *Tóth Béla*, *Bányai Elemér* (*Zuboly*) és *Eötvös Károly* is. A tiszaezlári vérvádperben az újság *Tisza Kálmán* liberális vonala mellett állt ki.

A Pesti Hírlapnak sikerült átvészelnie az első világháború nehéz éveit, a forradalmakat, Trianont, a húszas éveket, a világválságot, megőrizte a harmincas években is polgári liberális irányzatát. Jelentős esemény volt a lap életében, hogy 1929-től "heti képes melléklete" látott napvilágot Pesti Hírlap Vasárnapja címen, *Szegi Pál* szerkesztésében, itt is neves írók és költők alkotásait jelentették meg. A két háború között is mesterségüket magas színvonalon gyakorló újságírók szerkesztették a lapot, akik igyekeztek mindenkor megfelelni a kor követelményeinek. A második világháború évei alatt megpróbáltak semlegesnek maradni, tárgyilagosan tájékoztatni az aktuális eseményekről. A lap kiadása 1944. decemberében szűnt meg. Ezután igen hosszú szünet következett, és csupán 1990 tavaszán került sor ismét lapkiadásra *Reggeli Pesti Hírlap* címmel.

Batári Gyula

MUNKATÁRSAINKRÓL

Beszélgetés

dr. Hopp Győzőnével, a
Kötelesspéldány szolgálat
osztályvezető-helyettesével

– Kedves Mica! Úgy tudom, hogy az OSZK-ba való kerülése óta még nem nyilatkozott a Híradó hasábjain, ezért most megragadom az alkalmat, hogy bemutassam, és egyben arra kérném, beszéljen arról: hol végezte tanulmányait?

– Középiskolai tanulmányaimat a Kossuth Zsuzsa Gimnáziumban végeztem 1965-ben. Ezt követően jelentkeztem az egri Tanárképző Főiskolára népművelő-könyvtáros szakra. Hosszas betegség miatt, sajnos, nem tudtam időben elkezdni a tanulmányaimat, befejezésére is csak akkor kerülhetett sor, amikor már munkába álltam.

– Tanulmányai végeztével hol helyezkedett el?

– Felépülesem után elhelyezkedtem a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban, ahol mint kölcsönző könyvtáros dolgoztam. Az itt töltött éveim alatt végeztem el a főiskolát.

- Milyen további munkahelyei voltak?
- További munkahelyeim: 1970-ben a Központi Statisztikai Hivatal Központi Könyvtárában helyezkedtem el, ahol a feldolgozási munka szépségeibe merültem el 8 éven át. 1978-tól 1986-ig a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárába mentem dolgozni. Kiadványszerkesztőként állítottam össze "A magyar műszaki egyetemeken elfogadott doktori disszertációk jegyzéke" című kiadványt. Ezekben az években néhány publikációm is megjelent a Tudományos Műszaki Tájékoztatásban, tájékoztatással kapcsolatos témában.

Az itt töltött idő alatt jelentkeztem az ELTE könyvtárkiegészítő szakára, ahol 1981-ben szereztem diplomát. 1986-tól 1988-ig a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárában dolgoztam mint szerkesztői csoportvezető.

- Mióta dolgozik az Országos Széchényi Könyvtárban?

- 1988. júniusától dolgozom az OSZK-ban. A Kötelespéldány Osztályon előbb mint csoportvezető, majd osztályvezető-helyettesként próbálok eleget tenni a napi követelményeknek kisebb-nagyobb sikerekkel.

- Foglalkozik-e könyvtárosi tevékenység valamilyen elméleti problémájával?

- Sajnos, jelenleg nagyfokú elfoglaltságom miatt nem áll módomban, de remélem, hogy hamarosan ismét sor kerülhet erre is. Természetesen a kötelespéldány szolgáltatással kapcsolatos problémákkal szeretnék majd foglalkozni, de továbbra is érdekelnek a tájékoztatással kapcsolatos témák is.

- Akinek a kezén ennyi nyomtatvány megy át munkaköri tevékenysége folytán, milyen jellegű könyveknél időzik el esetleg szívesebben?

- Szabadidőm nagy részét általában olvasással töltöm. Főleg aktuális gazdasági-társadalmi problémák érdekelnek (mint mindenkit mostanság), és szívesen olvasok szépirodalmat is.

- Mik a további tervei?

- Békében, csendben élni!

- Köszönöm a beszélgetést.

Riporter: B. Gy.

SAJTÓFIGYELŐ

...dedikálom...

Csapodi Csaba Csapodiné Gárdonyi Klára

Kedves Olvasóink, az elmúlt évben (1990) volt Hunyadi Mátyás királyunk halálának 500. évfordulója. Ebből az alkalomból sok és sokféle megemlékezés történt: előadások, értekezletek, és nem utolsósorban egy nagy corvina-kiállítás, melyet az Országos Széchényi Könyvtár rendezett, s amelyre a corvinákat őrző nagy könyvtárak közül nem egy kölcsönadta a birtokában lévő legszebb kódexeket.

Talán nem szerénytelenség, ha a magunk részéről legjelentősebbnek tartjuk *Bibliotheca Corviniana* című munkánk negyedik kiadásának ebből az alkalomból történt megjelenését. A kötet nem képeskönyv, nem voltak azok az előző kiadások sem, de azokat is felülmúlja ez a legújabb kiadás, melynek kísérszövegeit elejétől végig mi írtuk, a nyomdai kivitelezés pedig a Helikon Kiadó kiváló munkája.

A kötet tartalmazza a Corvina-könyvtár történetének tudományos gonddal megírt bevezetését, egészen 1526-ig, mert hiszen az Mátyás halálával nem szűnt meg, hanem csak akkor, amikor a törökök elhurcolták hadizsákmányként Konstantinápolyba. Benne van a ma ismert hiteles Corvin-kódexek részletes, pontos leírása, a kötetek szerzőinek, vagy – ha ez ismeretlen, – a tartalomnak a részletes ismertetése, és minden ismert bibliográfiai adata a legújabb irodalom róla szóló felsorolásáig.

A címerek rajzának és ezek tulajdonosainak külön ismertetése után következnek a színes táblák, – szám szerint 240. Eddig ennyi kép egyik előző kiadásban sem volt, a mostaniakban a képek többségében az eredetiben meglévő aranyat is feltünteti a reprodukció. Minden egyes laphoz külön magyarázat tartozik, amely a díszítést kívánja jellemezni, leírni. Így magyarázza a reneszánsz kor bizonyos ábrázolásainak szimbolikus jelentését is.

A budai könyvtár pusztulásáról – sajnos – többet tudunk, mint annak keletkezéséről. Bizonyos, hogy amikor Mátyás tizenöt éves korában magyar király lett, nagyon művelt volt, és feltehetően legalább mintegy száz kötet köny-

vet találhatott a budai várban. Fialat kora óta arra törekedett, hogy ne csak hatalmában, hanem műveltségében is ő legyen, aki elöl jár. Erre már egyik első tanítója, nevelője, Vitéz János – előbb nagyváradi püspök, majd esztergomi érsek, akinek korához képest szintén nagy könyvtára volt – is biztatta.

Mátyás "teljes könyvtár" szeretett volna összegyűjteni, ezért megbízottait a reneszánsz hazájába, Itáliába, valamint Görögországba küldte, hogy latin és görög nyelvű kódexeket vásároljanak. A legtöbbet ugyanis az olasz humanisták tettek azért, hogy felkutassák a már-már feledésbe merült latin és görög auktorokat. Újra elővették és lemásolták a görög és latin műveket. Nagy Sándor életéről és tetteiről Xenofon, Curtius Rufus, Arrianus munkáiból, a régi rómaiak történetéről Lívius, vagy Tacitus írásaiból gyűjtötték a mai ismereteinket megalapozó adatokat. A görögök már sok matematikai, fizikai tételt is ismertek, a teológiáról, filozófiáról nem is beszélve.

Ha valamilyen újabban megtalált régi író könyve került elő, Mátyásnak mindig volt pénze, hogy megszerezze magának. Voltak is, akik kritizálták őt a "pazarlásáért". A gazdag könyvtár egyes darabjait címerével díszítette, és ragyogó, aranyozott kötésekkel látta el. Vitéz János – 1472-ben bekövetkezett haláláig – kézzel javította, emendálta a könyvtár polcaira, szekrényeibe kerülő újabb és újabb köteteket (ez okozta azt a téves föltevést, hogy Vitéz elhunytakor Mátyás lefoglaltatta az érsek kódexeit.)

A készen vásárolt köteteken kívül a budai könyvtárba olyan kódexek is kerültek, amelyeket egyenesen Mátyás számára másoltak le Itáliában. De kétségtelen, hogy Budán is működött királyi könyvkészítő műhely, ahol szintén gyönyörűen díszített kódexek készültek, amelyek közül szintén megmaradt néhány.

Mekkora lehetett a könyvtár Mátyás halálakor? Erre csak következtetni tudunk: mintegy 2000–2500 kötetből állhatott. Ezekből mindössze – még ha a két királyi utód számára készült darabokat is hozzászámítjuk – 216 darabot ismerünk ma.

Noha Mátyás király alakja, egyénisége és könyvtára szépségének a híre évszázadokon keresztül élt a magyar nép emlékezetében, csupán a múlt század óta kezdtek el tudományosan kutatni a könyvtár maradványait. Eleinte a legszebb kódexek kerültek elő, amelyeknek a lelhelyét az őrsükkel megbízott könyvtárosok közölték készséggel a magyar kutatókkal. Magyarországi őrzőhelyen csak egy-két kötet maradt; többet külföldről kaptunk vissza. Így 1869-ben Abdul Aziz török szultán négy kötetet ajándékozott hazánknak; ezek az Országos Széchényi Könyvtárba kerültek.

1877-ben egy másik török szultán, Abdul Hamid 35 kötetet küldött vissza mint Mátyás király könyvtárából származót; ezeket a Budapesti Egyetemi Könyvtárban őrzik, de közülük csupán tizennégy-tizenötől bizonyosodott be, hogy valóban Budáról került annak idején Konstantinápolyba. Sajnos, a Törökországban erősen megrongálódott köteteket újrakötötték – török bőrkötésbe, pedig ha meghagyták volna az eredeti kötésmaradványokat, könnyebb lett volna Corvina-voltukat megállapítani.

A harmadik alkalom, amikor tizennégy Corvina került vissza – más hasonló értékes anyaggal együtt Bécsből hazánkba, – az I. világháború utáni úgynevezett "Kultúregyezmény"-nek volt köszönhető. Ezek mind az Országos Széchényi Könyvtárba kerültek. Különben csak egy-egy külföldi árverésen, vagy ajándékozás útján kerültek vissza Corvinák – egyenként. A legutolsó vétel 1964-ben történt, amikor a magyar állam a londoni Sotheby-cég árverésén megszerezte a Cyprianus-kódexet; ez is nemzeti könyvtárunkba került.

Föltehető, hogy további kutatásokkal külföldi könyvtárakban még lehetne Corvinát találni. Ehhez azonban alapos felkészültség és kitartó szorgalom szükséges.

Amikor mi ketten elkezdtük a kutatásainkat, – merő véletlenből egyidőben –, még csak 164 Corvina volt ismeretes. Jelenleg 216 darabot tartunk számon. Ezek közül 53 van Magyarországon. Berkovits Ilona *Magyarországi Corvinák* című kötete 1962-ben jelent meg. A mi *Bibliotheca Corviniana*-nk első kiadásában – 1967-ben – 180 kötet szerepel. A jelenlegi 4. kiadásban 216-ot tartunk számon. A két kiadás között még két bővített magyar, három német, két angol, egy lengyel és egy francia kiadás látott napvilágot.

Szívből kívánjuk, hogy minél több olvasó tudja megszerezni a szépséges kötetet.

(*Bibliotheca Corviniana. A kísérőtanulmányt írta: Csapodi Csaba és Gárdonyi Klára. Helikon. 568 oldal és kísérőfüzet, kötve 4.950 Ft.*)

Könyvvilág, 1991. 1. sz.

SZÉCHENYI EMLÉKBIZOTTSÁG

Ma délután fél 3-kor a Magyar Tudományos Akadémián megalakul az Országos Széchényi Emlékbizottság. Feladata az lesz, hogy előkészítse és koordinálja Széchényi születésének 200. évfordulója alkalmából tervezett rendezvényeket, programokat. Az emlékbizottság védnökségének elnöke Göncz Árpád köztársasági elnök, tagjai Antall József miniszterelnök, Szabad György, az Országgyűlés elnöke, Mádl Ferenc tárca nélküli miniszter (ügyvezető elnök), Andrásfalvy Bertalan művelődési miniszter, Siklós Csaba közlekedési miniszter, Kosáry Domokos, az MTA elnöke, Juhász Gyula, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója. A tényleges szervezési feladatokat ellátó szakmai bizottság elnöke Gergely András történész (külügyi államtitkár).

KURÍR 1991. jan. 7.

Nemzetközi könyv- és papírrestaurálási konferencia Budapesten

1990 szeptember 4–8 között "Könyv- és papírrestaurálás" témájú nemzetközi konferenciát rendezett a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület Restaurátor Szakosztálya és az Országos Széchényi Könyvtár.

A konferencia aktualitását az adta, hogy ebben az évben tízéves a PNYME Restaurátor Szakosztálya, és ezt a jubileumot így akarták megünnepelni. A konferencia különlegessége volt az a tény, hogy első alkalommal rendeztek teljesen nyitott nemzetközi könyv- és papírrestaurálási konferenciát kelet-európai, volt szocialista országban. A tematikai kötetlenség volt a konferencia másik jellemzője: a könyv- és papírrestaurálás teljes területét felölelték az előadások.

Ez a két tényező azt eredményezte, hogy a rendezők előzetes várakozásait és elképzeléseit messze felülmúlta a résztvevők és előadásra jelentkezők száma, főként a külföldiek részéről: a konferenciának közel 300 résztvevője volt, kétharmaduk külföldi, összesen 67 előadás hangzott el, ezt 14 poszterelőadás egészítette ki.

A tematika átfogta a könyvtári, levéltári, múzeumi papír- és pergamen alapú dokumentumok (kéziratok és nyomtatott könyvek, oklevelek, iratok, plakátok, fényképek, térképek és tárgyak – viaszpecsétetek, glóbuszok, játékgúrák –) védelmének általános kérdéseit és gyakorlati módszereit, a restaurálási eljárásoknak a papírra gyakorolt hatására vonatkozó kutatásokat, az időálló papírok gyártását, a restaurátorképzés kérdéseit.

Néhány kiemelt témakör:

Állományvédelmi stratégiák, megelőző állományvédelem, felkészülés elemi csapásokra;

Gépesített és tömeges restaurálási eljárások, gépi papírontási eljárások, tömeges savtalanítási eljárások, papírsemllegesítő és -megerősítő eljárások;

Időálló papírok – a nemzetközi helyzet áttekintése.

E három témakör jelentőségét az adja, hogy könyvtárainkban – a levéltárakban és múzeumokban is – nagy tömegben található olyan papír alapú dokumentumok, melyek papír anyaga – a múlt század közepe óta gyártott, modern papírokról van szó, – savasodásra hajlamos, és így a gyors pusztulás veszélye fenyegeti őket. Talán ez a könyvtári állomány-

védelem legnagyobb gondja ma a világon. Az időzített bomba ketyeg, és sajnos, ma még nincs meg az üdvözítő módszer, amelyik hatástalanítani tudná; egyelőre legfeljebb a robbanás késleltetésére van mód.

E kérdések mellett természetesen számos előadás foglalkozott a klasszikus hagyományos értelemben vett restaurálás kérdéseivel: a régi kódexek, nyomtatványok, azok kötéseinek restaurálásával, az e téren alkalmazott új anyagokkal, eljárásokkal, stb.

A konferencia előadásait végig nagy érdeklődés kísérte, a mindig megtelt előadótermek arról tanúskodnak, hogy a konferenciára érkezők nem turistaútnak tekintették budapesti tartózkodásukat. Az előadásokat könyvtári, levéltári, múzeumi restaurációs műhelyekbe szervezett látogatások egészítették ki.

A konferencia alkalmából három kiállítást is rendeztek: "Könyv- és papírrestaurálás magyarországi közgyűjteményekben" és "Kézműves könyvkötés Magyarországon" címmel, továbbá egy ún. kereskedelmi kiállítást, amelyen könyvkötészeti és restaurálási anyagokat, eszközöket és berendezéseket mutattak be gyártó- és forgalmazó cégek, – főleg külföldiek.

A konferenciáról a résztvevők általános véleménye az volt, hogy egy szakmailag színvonalas, nagyon jól szervezett rendezvény volt. Ez a Restaurátor Szakosztály szinte minden tagjának a dicséretét jelenti, de hadd említsem név szerint is a két fő szervezőt, akiktől a konferencia ötlete származott, és akik mindenre kiterjedő figyelemmel irányították a munkát: *Albrechtné Kunszery Gabriellát*, az Országos Levéltár anyagvédelmi osztályának vezetőjét és *Kastaly Beatrixot*, az Országos Széchényi Könyvtár hírlap-állományvédelmi osztályának vezetőjét.

A rövid beszámoló után engedtessek meg, hogy szubjektív mondatot szóljak arról, milyennek látom a magyar könyvtárak állományvédelmi helyzetét a konferencia tükrében.

Benyomásaim vegyesek. Úgy látom, hogy a könyvtárosok, könyvtárvezetők szemléletével is baj van, – tisztelet a nem túl nagy számú kivételnek – nem érzékelik kellően az állományvédelem súlyát, fontosságát. Jelzi ezt az, hogy a meghívások ellenére nagyon kevés könyvtáros résztvevője volt a konferenciának. Pedig szinte kötelező olvasmány lehetne minden könyvtáros számára *Rozsondai Marianna* (MTA Könyvtára) előadása a könyvtáros és a restaurátor együttműködéséről a régi könyvek restaurálásában. Jelzi továbbá az a tény, hogy a könyvtárosképzésben nincs szó az állományvédelemről. A könyvtárosi szaklapokban alig találkozhatni állományvédelmi témájú cikkekkel. E sorok írója évek óta javasolja, hogy egy

MKE vándorgyűlés központi témája legyen az állományvédelem, – de egyéb, főként könyvtárpolitikai témák eddig mindig kiszorították. (1986-ban az osztrákok vándorgyűlése ezzel foglalkozott, a német "Bibliothekartag"-okon mindig ülésezik az állományvédelmi bizottság.) Az Országos Könyvtárügyi Tanáccsal együtt annak állományvédelmi bizottsága is megszűnt.

Anyagi vonatkozásban a hazai állományvédelem sokkal rosszabb helyzetben van, mint a nyugat-európai országokban. Vonatkozik ez a restauráláshoz szükséges berendezésekre, a restaurálásra, konzerválásra fordítható pénzre, a tárolási, raktározási lehetőségekre (klimatizált raktárak!) egyaránt.

Talán semmi nem igazolja ezt jobban, mint az Országos Széchényi Könyvtárnak a Soros Alapítvány támogatásával létesített restauráló műhelyének az esete. A műhelyt az OSZK és a Soros Alapítvány azzal a céllal hozta létre (alakította ki és szerelte fel, képzett 17 restaurátort), hogy az önfenntartó módon, önköltséges alapon restauráljon magyar könyvtárak számára. Ehhez az kéne, hogy a műhely az összes magyar könyvtártól együttesen évente 10 millió Ft-nyi megrendelést kapjon. Ezzel szemben alig 1 millió Ft megrendelést kap, és így kénytelen megpróbálni külföldi rendeléseket szerezni, ugyanakkor mérhetetlen mennyiségű értékes könyv vár a hazai könyvtárakban restaurálásra.

Szakmai vonatkozásban a magyar restaurátorok kiállják a nemzetközi összehasonlítás próbáját mind felkészültségük, mind végzett munkájuk tekintetében, – ez majdnem törvényszerű a rosszabb anyagi-technikai lehetőségek miatt. Ugyancsak kiemelkedő az, amit az Országos Széchényi Könyvtár az állományvédelmi mikrofilmzés terén – mindenekelőtt a hírlapok mikrofilmzésében – elért.

A könyvtári állományvédelem sziszifuszi dolog: soha nem leszünk olyan helyzetben – a "gazdag Nyugat" sem –, hogy azt mondhasuk: "készen vagyunk, befejeztük". De épp ezért kéne sokkal többet áldozni rá. Tudom, hogy ez ma, amikor sok könyvtár a pusztaléteért küzd, talán túlzó kívánság. De hát szolgáltatni is csak abból tudunk, amink van, és ez azt is jelenti, hogy nemcsak gyarapítani kell az állományt, hanem meg is őrizni, ami már megvan. Hadd idézzem Jacques Batho egy mondását: "Az a mód, ahogyan egy ország kulturális örökségét megőrzi, valószínűleg sokat elárul arról, milyennek képzei a saját jövőjét."

Milyennek képzeljük el a saját jövőnket?

Poprády Géza
Könyvtáros, 1991. 1. sz.

HORIZONT

Társadalmi-szakmai bizottság alakult

Széchenyi bicentenárium

A Széchényi István születése 200. évfordulójának méltó megünneplésére országos emlékbizottság alakult Budapesten. Elnöke Göncz Árpád köztársasági elnök, tagjai Antall József miniszterelnök, Andrásfalvy Bertalan művelődési és közoktatási miniszter, Kosáry Domokos, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Juhász Gyula, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója. Ügyvezető elnöke Mádl Ferenc tárca nélküli miniszter.

A gyakorlati feladatok ellátására, a szervezőkoordináló munka irányítására, indítványok eldöntésére külön szakmai bizottság alakult; elnöke Gergely András történész, külügyi államtitkár lett.

Kosáry Domokos professzor, a szakmai bizottság alakuló ülésén azt hangsúlyozta: régóta esedékes volt az országos bizottság megalakítása. Gergely András arról szólt, hogy a szakmai bizottságba már beválasztott tagok – intézmények, kiadók, társadalmi szervek vezetői – mellett minden olyan további jelentkezőt is szívesen látnak, akik eredményesen tudnak segíteni a bicentenáriumi rendezvénysorozat előkészítésében. Várják szponzorok jelentkezését, továbbá hasznos indítványokkal, elgondolásokkal levélben jelentkezhet bármely szervezet, vagy magánszemély. Címük – mint azt a szakmai bizottság elnöke ismertette – Budapest 1051. Nádor u. 7., II. emelet 246. szoba.

A szakmai bizottság már az alakuló ülésen megkezdte az érdemi munkát. Egyik fontos kérdés a pénzügyi lehetőségek vizsgálata volt. Mint elhangzott, az országos rendezvénysorozat kiadásainak egy részét a kormány fedezi, ezenkívül több intézmény jelentette be szponzorálási szándékát.

NÉPÚJSÁG, 1991. jan. 10.

KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL

KÖSZÖNTŐ az Országos Széchényi Könyvtár Énekkarának jubileumi hangversenyére

Bensőséges ünnepi koncert színhelye volt 1990. december 15-én az Országos Széchényi Könyvtár VI. szintjének aulája. Rokonok, barátok, kollégák gyűltek össze, hogy meghallgassák a fennállásának 20. évfordulóját ünneplő OSZK Énekkar jubileumi hangversenyét, és megtekintsék a Kézirattár előterében látható kórustörténeti kiállítást.

Rohanó, hajszott életünkben önmagában is pillanatnyi megállásra, belső számvetésre készíthet a tény: 1970 és 1990 között folyamatosan létezett és magas színvonalúan működött a könyvtár munkatársaiból és baráti köréből szerveződő együttes, mely hajnali és esti próbákon újra és újra találkozott az együtténeklés örömeért, a közösen vállalt célkitűzésekért. Az OSZK Énekkarának "lelke", az együttes fáradhatatlan karnagya *Eckhardt Mária* kiváló emberi és művészi kvalitásaival tartotta össze mindvégig a kórust.

Eckhardt Mária pályája az OSZK Zeneműtárából indult, ahol dr. Kecskeméti István, a Zeneműtár tudós vezetőjének műhelyében életre szóló elkötelezettségként szivta magába a nagy elődök tanítását: a könyvtári feldolgozó munka során megismert értékek közkinccsé tételének erkölcsi parancsát. Ennek az erkölcsi parancsoknak a napi szolgálatában bontakozott ki *Eckhardt Mária* nemzetközi rangú tudományos munkássága (Liszt és a magyar zene-történet tárgykörében írott könyvei, tanulmányai), imponáló tudományszervező tevékenysége (a Liszt Kutatóközpont megteremtése és vezetése), és mindezzel összhangban – az OSZK Énekkarának vezetőjeként – gyakorlati művész alkotómunkája. Ez utóbbi minőségében tudatosan megfogalmazott célja egy olyan kórusrepertoár kimunkálása volt, mely az egyetemes és a magyar zeneirodalom ritkán hallható, vagy eddig ismeretlen kórusműveinek bemutatásával sajátos "arculatot" adott az OSZK kórusának. A minden hangversenyükön várható zenei ritkaság ígérete az évek, évtizedek so-

rán olyan vonzerővé vált, amely nemcsak az együttest óvta meg a repertoár esetleges elszűkülésétől, hanem a közönségnevelés, ismeretterjesztés misszióját is magára vállalta.

A jubileumi műsor az elmúlt 20 esztendő legsikeresebb műsorszámából válogatott. *Dományné Szebellédi Valéria* és *Gupcsó Gyöngyvér* vezényletével – vendégként – a Magyar Állami Operaház Gyermekkara, *Eckhardt Gábor* (zongora) és *Ugron Katalin* (gordonka) működött közre. Az egyes műsorszámokat az OSZK kórusának "mindenes" – korrepetitora és alkalmi konferansziéja –, *Gupcsó Ágnes* vezette be, a 20 év történetét felelevenítő, lelkes összekötő szöveggel.

A "hősor" az ismeretlen szerző "Tavaszköszöntő"-jével idéződött fel, mely az első közös éneklések egyik kedvelt darabja volt. *Albrechtsberger*: "Magnificat" és *Adler György*: "Libera" című műveinek megszólaltatásával izelítőt kapott a közönség a Zeneműtár további, felfedezésre váró ritkaságaiból. *Bárdos Lajos* kórusművei – köztük a "Boldogasszony" című kánon – arra a nagy zeneszerzőre és tanáregyéniségre emlékeztettek, aki élete utolsó éveiben nagy figyelemmel kísérte a kórus munkáját, és "Jeremiás próféta könyörgése" című kórusműve 1976-os előadásán – a kórus történetének mindmáig legemlékezetesebb, történeti jelentőségű hangversenyén – gesztus értékű, személyes megjelenésével is kifejezte az OSZK Énekkara iránti őszinte megbecsülését. – A *Kodály* kórusművek megszólaltatásának különös aktualitást adott a hangverseny december 15-i időpontja, a zeneszerző születésnapjának előestéje ("Ének Szent István királyról").

A Magyar Állami Operaház Gyermekkara, melynek egyik karnagya, *Gupcsó Gyöngyvér* az OSZK kórus egykori tagja volt, a közelgő karácsony gondolatkörét felidéző *Kodály*, *Szokolay* és *Britten* művekkel tette még bensőségebbé a hangverseny ünnepi, egyszersmind családi hangvételt.

A "krónikás" az elmúlt két évtizedből másfél évtized tanúja és lelkes "szimpatizánsa" volt. – Barátként és kollégaként további sikereket és még hosszú, közösen eltöltött muzsikáló évtizedeket kívánunk az Országos Széchényi Könyvtár Énekkara minden tagjának és közönségének!

Szerző *Katalin*

Az OSZK Baráti Köre újabb rendezvényei

Az OSZK Híradó már beszámolt az OSZK Baráti Köre megalakulásáról, terveiről és az addigi rendezvényekről. Azóta három újabb programot szervezett a Kör: 1990. X. 2-án *Patay Pálné* tartott előadást *A Térképtár kialakulásának története, a gyűjtemény kincsei* címmel; 1990 XII. 3-án a *Magyarságkutató Intézet* tevékenységét mutatta be *Romsics Ignác és Dippold Péter*.

Az idei év első rendezvényére II. 20-án került sor, *Szinainé László Zsuzsa* Az OSZK gyarapítási politikáját ismertette az érdeklődőknek.

P. Gy.

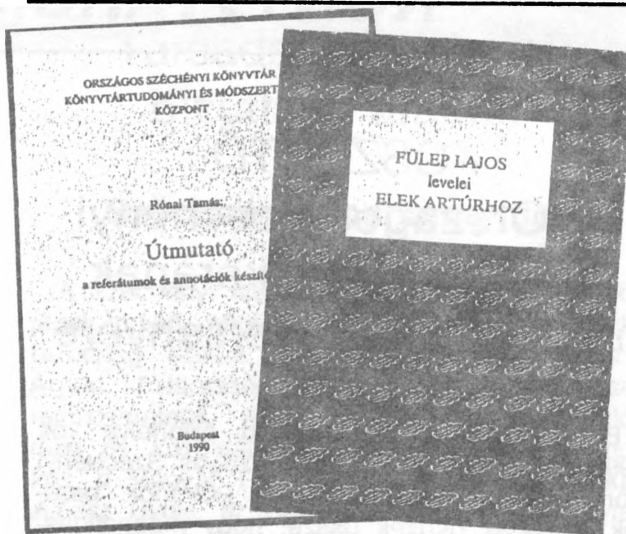
Közönszervezés az Országos Széchényi Könyvtárban

Valószínűleg még nem terjedt el széles körben – bár ennek érdekében igyekszem mindent megtenni –, hogy az Országos Széchényi Könyvtárban hangverseny- és színházi szervezés is folyik. Erre az emeleti hirdetőablákon rendszeresen kifüggesztett zenei műsorok, illetve színházi műsortervek hívják fel a figyelmet.

A hangversenyek szervezése a Nemzeti Filharmónia által megtervezett műsorokra terjed ki. Általában minden komolyzenei hangversenyre, amit a Zeneakadémia termeiben, illetve a Kongresszusi Központban tartanak, lehet szerezni jegyet. Hely hiányában nincs mód arra, hogy mindegyik műsor szórólapja megjelenjen a hirdetőablákon, ezért ezek csak a figyelmet keltik fel az egyéb zenei események iránt is. Az adott időszakra vonatkozó teljes műsoranyag nálam megtekinthető.

Az idei év különösen jelentősnek ígérkezik. Márciusban rendezik a Budapesti Tavaszi Fesztivált a legjobb magyar művészek és együttesek, valamint világhírű vendégművészek fellépésével. Ebben az évben emlékezik meg a világ és így mi is Mozart halálának kétszázadik évfordulójáról. Ez már a Budapesti Tavaszi Fesztivál műsorán is meglátszik. De Mozart hangversenyekkel van tele az idei Tavaszi Bérlet, azonkívül neves művészek közreműködésével egész évben különféle Mozart hangversenyeket és szólóesteket rendez a Filharmónia.

MEGJELENT

MEGJELENT

Zenei eseményeken kívül még lehetőség nyílik a Vígszínház és a Pesti Színház műsorainak látogatására is. A Vígszínházban jelenleg nagy sikerrel – sajnos, kis előadásszámban – megy a III. Richárd, Kern András főszereplésével. Most mutatták be Arthur Schnitzler "A Bernhardi ügy" c. darabját. De a könnyebb darabok kedvelői is kedvükre válogathatnak a színvonalas előadásokban. A Pesti Színház sikeres darabja jelenleg a Szolnoki Szigligeti Színház vendégjátéka, a Száz év magány Töröcsik Mari és Garas Dezső vendégszereplésével. A Vígszínház és a Pesti Színház következő havi műsorterve mindig megtekinthető a hirdetőablákon. Ezek megjelenését követően az érdeklődőknek ajánlatos minél hamarább jelentkezni.

Lehetőség lenne még az Operaház és az Erkel Színház műsorainak szervezésére is. Azonban én úgy érzem, hogy napi munkám ellátása mellett nekem ez a fenti két szervezés éppen elegendő. Ezúton felhívom a figyelmet, hogy ha valaki kedvet és erőt érez arra, hogy az Opera és az Erkel Színház szervezését vállalja, minden segítséget és útmutatást megadok neki.

Minden érdeklődő színház- és hangversenykedvelő jelentkezését szeretettel várom, és az igényeket igyekszem a lehetőségek szerint a legjobban kielégíteni.

Berczik Imréné
315. szoba
370 és 441 mellék

Tájékoztató a Széchenyi Könyvtár szakszervezeti tisztújításáról

A szakszervezeti tagság 1990. november 6-án tartott közgyűlése jelölő bizottság fölállításáról határozott, melynek feladata az alapszervezeti tisztújítás előkészítése volt. Ezen belül: 1. javaslatétel a megválasztandó SZB titkár személyére, a Szakszervezeti Bizottság tagjaira, létszámára; 2. javaslat a TT elnökségére és tagjaira; 3. a Munkaügyi Döntőbizottság elnökére és három tagjára; 4. a Lakásbizottság elnökére.

A jelölő bizottság 1990. december 6-ra befejezte munkáját, és 1990. december 17-én hétfőn 10 órára hívta össze a tagságot a Budavári Palota nagyelődőjébe.

A tagság előtt a jelölő bizottság beszámolt munkájáról, és megtette javaslatait. Elsőként az SZB létszámáról döntöttek, melyet hét főben állapítottak meg a titkárral együtt.

A jelölő bizottság igyekezett a betöltendő helyekre minél több jelöltet állítani, így valóban választásra kerülhetett sor.

A dr. Elekes Péter által vezetett szavazatszedő bizottság az urnákat 14 órakor zárta le, és kb. két óra múlva hirdették ki az eredményt.

Így a tagság által megválasztott vezetés a következőképpen változott:

Seres Tibor csop.vez. (Gyarapító és feldolg. főoszt.) az adrémaüzem vezetője lett az új SZB titkár.

SZB tagok (névsor szerint):

Fekete Lajosné (Gazdasági Igazg.)
Illyés Katalin (Szervezési főoszt., oszt.vez.)
Dömötör Lajosné (Fölőspéld. közp. o.v.)
Nagy Zoltán (Állomvéd. főoszt. mb. főov.h.)
Nobilis Kornél (Különgyűjt. fő.)
(Hetedik tag a TT megválasztott elnöke)

TT Elnök:

Illy Lászlóné (Szervezési fő.)

TT Tagok:

Jillyné Mássik Mária
Horváthné Payer Berta
Palotás Endréné
Mürschberger Ferencné
Csoma Jánosné
Jenei Anna
Szilágyi József

Munkaügyi Döntőbizottság

Elnök: Lakatos András

Tagok: Batári Gyula, Kastaly Beatrix, Sonnevend Péterné.

Lakásbizottság:

Elnök: Dr. Nagy Attila (ő a választást követő hónapban elfoglaltságra hivatkozva lemondott tisztségéről. Az ügyek vezetését egyelőre a későbbi döntésig ideiglenesen Pázmány Ildikó vállalta el.)

Nobilis Kornél

SZERKESZTŐSÉGI ROVAT

A Széchenyi István évfordulóról

Úgy gondolom, röviden indokolni szükséges, hogy miért került az "OSZK Híradó" címlapjára éppen most Fery Antal neves grafikus szép metszete Széchenyi Istvánról. A magyarázat az, hogy a legnagyobb magyar kétszáz éve, 1791. szeptember 21-én született Bécsben, ezért az 1991-es esztendőt hivatalosan Széchenyi István emlékévé nyilvánították. Ebből az alkalmából számos megemlékezésre kerül sor az országban, de feltételezhetően Ausztriában is. Könyvtárunk kiállítás rendezésére készül "Széchenyi István 1791-1991" címmel, a megnyitás május 6-án lesz, amint erről a "Rendezvény-naptár 1991" című értesítőben olvashatunk. Úgy hírlík, hogy a kiállítás méreteiről még nem döntöttek anyagi okok miatt. Akárhány termet is foglal el majd ez a rendezvény, az már előre is feltételezhető, hogy látogatottsága megközelítheti az elmúlt év nagy vállalkozását, a "Bibliotheca Corviniana"-ét.

Különös népszerűsége számíthat majd a kiállításunk a budapesti, vidéki és a szomszéd országok magyar tanulóifjúsága körében. Bizonyára pedagógusok kíséretében, de egyénileg is általános- és középiskolás diákok, de egyetemi hallgatók ezreinek a látogatására számíthatunk.

Feltételezem, nem szükséges hangsúlyozni, hogy könyvtárunkat alapításától kezdve milyen szoros szálak fűzik a Széchenyi családhoz, hiszen elég, ha csak intézményünk névadóját említem meg. Mindezek miatt talán nem lesz érdektelen, ha a tervezett kiállításról és a Széchenyi évvél kapcsolatos egyéb eseményekről is tájékoztatni fogunk a továbbiakban a Híradó hasábjain.

B. Gy.

TÉKA **TÉKA**

Kedves Oszk-Dolgozók !

'Ezuton hozzuk tudomására minden Kedves Érdeklődőnek,
hogy 1991. március 1-jétől ismét megnyílik a **TÉKA**
könyveskuckó a főbejárat baloldali ruhatára mellett.

Nyitvatartás: szükség szerint, elsősorban
hétfő - szerda - csütörtök
12 órától - 17 óráig

Szépirodalom, Művészeti kiadványok
Szakmai könyvek,
Tudományos publikációk

A részletfizetési kedvezményt a **TÉKA** változatlanul
biztosítja.

Kérjük, mielőbb jelezzék igényeiket, hogy azokat rövid
időn belül teljesíthessük !

Szeretettel várja a régi és az új Kedves Könyvszerető
Vásárlókat

Tóth Sándorné Schmidt Lenke

TÉKA **TÉKA**

